Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subotica, januar 2021. - Godina XVII - Broj 187 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič"

Radio Subotica (104,4 MHz) nediljom od 9,30 sati

„Subotica na bunjevačkom"

Radio Subotica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

„Radio Spektar"

Treći program Radio Novog Sada (100 MHz) petkom od 14,15 sati

Slušajte „Bunjevački radio"

www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan osnivanja prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

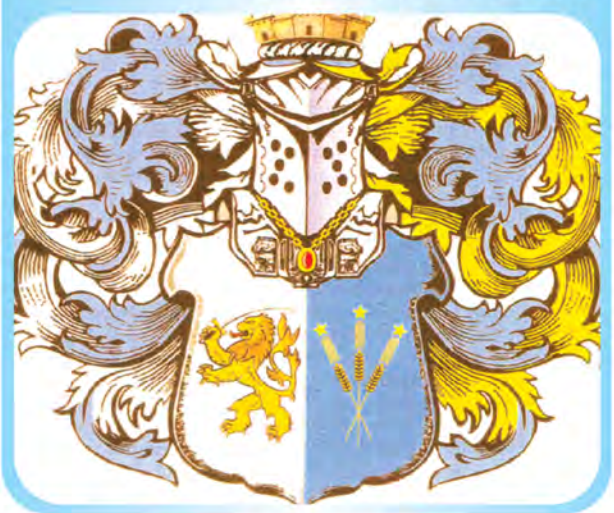

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine
Godina XVII Broj 187
Januar 2021.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC":
Boris Bajić

Glavni i odgovorni urednik „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić (novinar i lektor)
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Stanislava Lutkić (Sombor)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir Kujundžić Matković, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Zima na salašu (I. Bešlić)

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subotica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Iza nas je jedna neobična godina, u kojoj je izazova, čini se, bilo više nego ranije. Kaka je taka je, ostaje iza nas, a nama opet ostaje izvuć pouke iz take godine i izać jači i spremniji, kako bi se uvatili u koštac sa 2021. godinom koja mož, a opet ne mora, bit lakša.

Ko što se cio svit borio s novim zdravstvenim izazovom, tako je bilo i u Srbiji di Bunjevci najvećma i žive. Priporučeno distanciranje i odlaganje te otkazivanje pojedini tradicionalni okupljanja Bunjevaca sigurno nisu išli na korist, al su bili moždar i dobra prilika za proviru „žilavosti" našeg naroda. Moždar se i jesmo „fizički" udaljili zbog razni epidemiološki mira, pa i vanrednog stanja u jednom dilu godine, al nam niko ne mož propisat distanciranje od onog što jesmo, od tradicije, od onog što smo naučili u porodicama koje su, i u pandemiji i van nje, ipak zdravo jezgro svakog društva, svake zajednice.

Nije sve, sigurni smo, bilo ni tako sumorno. Iza nas je Božić, posebno poštivan i radosno čekan kod Bunjevaca. Božić je i sjajna prilika za učvršćivanje porodice, zajednice, za učvršćivanje vire. I tako, napunjeni novom snagom, pojačani podršKom naši najbliži ukućana i saradnika, koracamo i u prvim danima 2021. godine.

I nek 2020. godinu ispratimo sa tradicionalnim bunjevačkim – „To je tako, pa tako", ko kad se nađemo prid čimegod što je neriživo i van naše moći, a nek 2021. dočekamo sa idejama kako bi ona bila bolja, veselija, toplija, srićnija i, naravno, zdravija neg prijašnja.

Strana 4-6

Strana 7

Strana 15

Strana 16

Strana 17

Strana 21

Sadržaj

4-6
Bunjevački jezik u sridnjim škulama – momenat za velik ponos
7
„Zlakusko lončarstvo" na listi, kod „Dužijance" ozbiljan korak unatrag
9
Izazovi i vrimenu pandemije
15
Uspila i sedamnajsta „Izložba božićnjaka"
16
Malo humanosti za kraj 2020.
17
Pridstavili znamenite Bunjevce
18
Diče se kontinuitetom
21
Bogatstvo je u porodici

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

I U ČUDNOJ, 2020. GODINI, U NACIONALNOM SAVITU BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE SU SE TRUDILI BIT NA POMOĆ SVIMA U BUNJEVAČKOJ ZAJEDNICI

Bunjevački jezik u sridnjim škulama – momenat za velik ponos

Savit je u 2020. radio dobro, sve planirano je i sprovedeno, iako uslovi nisu bili podsticajni, al trudili smo se kako bi sve bilo u najboljem redu, kaže pridsidnica NSBNM

Prija nikoliko dana smo zakoračili u 2021. godinu, s tušta ideja i želja, odluka i namira kako bi nam svima bilo bolje. I dok još uvik planiramo kako ćemo i šta ćemo radit ove godine, triba se podsitit i svega što je ostalo iza nas. Tako, ko i obično u prvom, januarskom broju „Bunjevački novina", u divanu s **dr Suzanom Kujundžić Ostojić**, pridsidnicom Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, „pritresamo" godinu koju smo ispratili i nagovištavamo najbitnije u godini čije dane polagano tek brojimo.

Prošla, 2020. godina, bila je „čudna" za cio svit, virujemo kako ste i u NSBNM imali izazove ko nikad prija. U čemu su se najvećma ogledali?

– Bilo je potribno prilagodit rad novnonastaloj situaciji, koja se minjala zdravo često, pa su tako i planovi morali bit u skladu sa situacijom i mirama koje su donošene. Osim tog, pratila nas je bresparica, sridstva su često kasnila i po par miseci, a radit se moralo. Ipak, uspili smo uradit sve što je bilo potribno. I sigurna sam kako smo primer upornosti, al u isto vrime i obazrivosti kako bi sve bilo kako triba. Na taj način održale su se skoro sve aktivnosti. Na žalost, nismo držali tradicionalan izlet za učenike koji uče bunjevački, i još nas očekiva podila paketića za učenike viši razreda.

Kako ste se prilagodili, prvo u radu u NSBNM, a potom u saradnji sa udruženjima iz zajednice? Jel je NSBNM imo načina kako pomoć udruženjima, makar savitom i organizacijom?

– Savit je radio u skladu s naredbama koje smo dobijali, i od Kancelarije za ljudska i manjinska prava, al i ona koja su stizala svakodnevno s mali ekrana. Za sva naša udruženja bili smo uvik dostupni i pomagali koliko smo mogli, prija svega priko „Centra za kulturu Bunjevaca", i na taj način održane su skoro sve planirane manifestacije. To nije bilo lako, al uspili smo.

Manifestacije su organizovane u skladu s priporukama, „Dužijanca", „Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva", „Dani bunjevačke kulture u Bajmoku"... Tradicionalno su to manifestacije koje okupe najveći broj Bunjevaca na jednom mistu. Jel se čini kako su Bunjevci zbog tog bili malo „distanciraniji" jedni od drugi?

– Svi smo „distancirani" jedni od drugi, pa tako i Bunjevci. Al opet, kad se pogleda ono malo programa što se moglo održavat, bilo je posićeno i družili smo se koliko je bilo dopušteno i koliko smo mogli, a kako niko ne bi bio ugrožen.

Kako je teko rad u samom NSBNM. Bilo je i „burniji" sidnica, al i oni di su odluke donošene jednoglasno (npr. kad ste davali mišljenje oko osnivanja Škulskog centra hrvatske zajednice)? Kako ocinjivate rad u Savitu, kako odnose?

– Savit je u 2020. radio dobro, sve planirano je i sprovedeno, iako uslovi nisu bili podsticajni, al trudili smo se kako bi sve bilo u najboljem redu. Sidnice Izvršnog odbora su održavane, kad su

Urađeno je tušta na promociji bunjevačkog jezika, izmed ostalog, uveden je i u sridnje škule

epidemiološke mire dozvoljavale, a sidnice Savita, od početka epidemije odvijaje se elektronski. Na poslati materijal svaki član Nacionalnog savita imo je pet dana kako bi proučio materijal i posli tog glaso za njeg. Većina tačaka je donela jednoglasno usvojene odluke. Ipak, odnosi i nuz epidemiju u Savitu nisu tušta drugačiji, od oni, kako ste kazali „burni" sidnica. Nuz sve probleme koje smo u Savitu i oko nas imali, stigla je i krivična prijava od UG „Bunjevačko kolo" i traženo je priispitivanje poslovanja Savita u poslidnji šest godina. U usvajanju svi ti odluka učestovali su svi ljudi koji su prijavu i podneli.

U 2020. godini došlo je do promina posli izbora u Srbiji. Formirano je novo ministarstvo koje će se starat o manjinama. Kaku saradnju očekivate, kaki su signali?

– Očekivanja su velika. Zasad ministarstvo tek „prohodava" pa propusti, koji ima tu i tamo, će, nadam se, vremenom nestat. Bolja obavištenost o procesima koji su potribni, koji se rade, rokovi...

Kad već divanimo o signalima države prema Bunjevcima, bilo je dosta polemike oko podizanja spomenika **Ivanu Antunoviću**. Dal ste zadovoljni kako je sve zaključeno na kraju?

– Svojim reagovanjom na podizanje spomenika dokazali smo kako se pravda ipak mora zadovoljit i sporni natpis je uklonjen. Al, proslava koja je zatim uslidila bila je u duhu prisvajanja Ivana Antunovića, ko Hrvata. Žao nam je i što nas niko od institcija

Bilo je dosta izazova, od sporni natpisa na spomeniku Ivanu Antunoviću, do organizacije nacionalni praznika, poput „Dana Dužijance"

za podizanje spomenika nije pozvo tušta ranije, kako bi učestvovali u tom, al se nadam kako će do take saradnje u kakom budućem vremenu doć. Pridstoji nam tušta truda kako bi se određene „iskrivljene slike" o Bunjevcima ispravile i ko take ostale za nove generacije.

Popis – ključan za 2021. godinu

Može se kazat kako su dobre visti stigle od Bunjevaca u Mađarskoj. Stižu signali kako su Bunjevci u Mađarskoj u pravu kad kažu kako su posebna nacionalna zajednica. Kaki su tu dalji koraci u ostvarivanju njevi prava i koliko tu NSBNM može pomoć?

– To su zaista velike i lipe visti. One pomažu i Bunjevcima u Mađarskoj, al i nama u Srbiji kako bi poduprli naše opridiljenje i kako bi bili ono što jesmo. Ne ono što bi drugi tili, a to nije lako, pritisci su veliki i konstantni. U stalnoj smo komunikaciji sa Bunjevcima u Mađarskoj i radimo na daljim koracima, niki od nji nas očekivaje već u prvim misecima 2021. godine. Triba bit uporan i istrajan u ovom što radimo i rezultati ne mogu izostat. Obratili smo se, ko Savit, svim relevantnim institucijama u Mađarskoj, a po pitanju Bunjevaca u Mađarskoj, uključujuć i pridsidnika Mađarske, gosp. Viktora Orbana i rezultati neće izostat.

Čime se još ponosite u radu u 2020. godini? Šta ste još tili uradit, a niste stigli, uspili, mogli?

– Urađeno je tušta. Al najponosniji smo na uvođenje bunjevačkog jezika u četri sridnje škule i na izlazak prvog udžbenika na bunjevačkom jeziku. Te svi stvari pokazatelj su kako proširivamo granice svojeg rada i kako iđemo naprid. Radimo na udžbenicima za osnovnu škulu. Iako to deluje ko lak i jednostavan posо, evo već drugu godinu radimo na 5. i 6. razredu, al bližimo se kraju. I virujem kako će đaci na jesen imat i ovaj udžbenik na raspolaganju.

Kaka će 2021. godina bit za Bunjevce. Šta ona nosi? Bliži se popis stanovništva, uskoro će i izbori za nacionalne savite... Kako bunjevačka zajednica čeka 2021. godinu?

– Popis je najavljen za oktobar, a mi ćemo se pripravit za njega dosta ranije. Očekiva nas kampanja, brojne aktivnosti po ovom pitanju. U 2021. započeće četvorogodišnji projekat „Istorija bački Bunjevaca", razvijanje bunjevačkog u osnovnim i sridnjim škulama, proširivanje aktivnosti u vrtićima... Na polovini smo mandata u Savitu i za dvi godine nas čekaje novi izbori za Bunjevački nacionalni savit. Na te izbore svakako će se u velikoj miri reflektovat i broj izjašnjeni Bunjevaca na popisu. Očekivam kako će bit novi i mlađi članova Savita iz čega će proisteć jedna nova energija rada i zalaganja.

N. S.

IN MEMORIAM

Ivan Sedlak

(1951-2020)

U Subotici je, posli kraće bolesti, preminio Ivan Sedlak, pravnik, istaknut sportski radnik i društveni delatnik, izuzetno aktivan u bunjevačkoj zajednici.

U profesionalnoj karijeri bio je advokat, pridsidnik Suda u Subotici, ko i okružni javni tužilac, a bio je i ministar brez portfelja, odnosno ministar za ljudska prava i prava nacionalni manjina.

Ljubav prema sportu ispoljavo je kroz šah. Steko je titulu majstorskog kandidata, a ko sportski radnik je bio pridsidnik Šah kluba Palić, a potom i sportski direktor Šah kluba Spartak, te pridsidnik Šahovskog saveza Jugoslavije. Bio je ponosan što je učestvovo u izvođenju na pravi put sina Nikole koji je jedan od naši najbolji velemajstora.

Niz godina se zalago za poboljšanje statusa bunjevačke zajednice u Subotici. Bio je pridsidnik Bunjevačke matice, a od 2017. godine je bio počasni pridsidnik ovog udruženja. Sedlak je bio i član prvog saziva Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, a u aktuelnom sazivu je bio pridsidnik Odbora za službenu upotribu jezika i pisma.

Ivan Sedlak je saranjen 3. decembra, na Bajskom groblju u Subotici.

SRBIJA DOBILA ČETVRTI ELEMENT NA LISTI NEMATERIJALNOG KULTURNOG NASLIĐA ČOVIČANSTVA UNESKA

„Zlakusko lončarstvo” na listi, kod „Dužijance” ozbiljan korak unatrag

Ministarstvo kulture i informisanja Vlade Republike Srbije saopštilo je polovinom decembra kako je „Zlakusko lončarstvo” upisano na Reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog nasliđa čovičanstva Uneska, i tako postalo četvrti element iz Srbije na ovoj listi.

Odluku o upisu „Zlakuskog lončarstva” dono je Uneskov Međuvladin komitet za očuvanje nematerijalnog kulturnog nasliđa na svojem 15. zasidanju. „Zlakusko lončarstvo”, ko tradicionalni zanat, upisan je u Nacionalni registar nematerijalnog kulturnog nasliđa 2012. godine.

Elementi na Reprezentativnoj listi nematerijalnog kulturnog nasliđa Uneska iz Srbije su i „Porodična slava” (2014. godine) „Kolo, tradicionalna narodna igra” (2017. godine) i „Pivanje nuz gusle” (2018. godine).

U bunjevačkoj zajednici traje višegodišnja borba kako bi „Dužijanca” stekla ovaki status. Kako se čini, pravi se „korak naprid, natrag dva”. To je potvrdio i nedavni onlajn sastanak, na inicijativu koordinatorke za zaštitu kulturne nematerijalne baštine **Tatjane Bugarski** iz „Muzeja Vojvodine”. Nuz pridstavnike Centra za zaštitu nematerijalne baštine, bili su prisutni pridstavnici Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, Hrvatskog nacionalnog vijeća i UBH

„Dužijanca”. Proces koji traje sedam godine je vraćen, kako se čini, na početak, i to u momentu kad se naziro kraj procesa.

– Na početku sastanka koordinatorka nas je obradovala, bar nas iz NSBNM, kako se očekiva zajedničko popunjavanje formulara, pridstavnika Bunjevaca i Hrvata, jel postoji mogućnost prihvaćanja takog zajedničkog pridloga od strane Komisije za zaštitu nematerijalne baštine. Međutim, uslidio je oma komentar iz HNV-a kako oni više ne žele prisustvovat ovakim sastancima, nit žele zajednički pridlog. Smatraje kako samo oni imaje „Dužijancu”, kako je naša istorijski stara tri godine, ne znam kako su to izračunali, te će oni sami konkurisat. Dodali su i kako će u pomoć pozvat Ministarstvo kulture Hrvatske, a ako to ne bude dovoljno, tražiće podršku iz politički krugova – istakla je **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica NSBNM.

U NSBNM ne spore pravo obilužavanja jednog običaja od više strana, al im je jasno kako je ovo nastavak pokušaja prisvajanja kompletne istorije i kulture Bunjevaca.

– Kad su došli na ove prostore, Bunjevci su bili samo Bunjevci, nema tragova o tom kako su bili Hrvati. Dok nisu napravljeni Bunjevački nacionalni savit i Hrvatsko nacionalno vijeće, ta istorija jednako pripada i nama i njima, do momenta kad je došlo do razdvajanja. Svako sad niguje što smatra svojim, usavršava, i za nas tu nema spora, jel „Dužijancu” možemo imat i mi i oni – kaže pridsidnica NSBNM, nuz napominu kako se od zaštite „Dužijance” neće odustat. **N. S.**

LIPO JE POKLONE POSLAT, AL LIPO I DOBIT

Vrime darivanja

Suzana Kujundžić Ostojić – pridsidnica NSBNM

U vrime darivanja u kancelariju Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine stigle su brojne čestitke, a centralno misto zauzela je svakako ona koju potpisiva **Aleksandar Vučić**, pridsidnik Republike Srbije.

Nuz čestitku i poklon, puno je i srce nuz saznanje kako Bunjevci nisu zaboravljeni od strane države koju oduvik smatraje ko matičnu, a u čijem su stvaranju i učestvovali.

– Počastvovani smo čestitkom koju smo dobili. Kako nam je kazano, dobili smo je jel nas država pripoznaje ko partnera, koji je bio tu i kad je teško i kad je bilo lakše, mada je više bilo težeg. Svakako je ovo lip i pažljiv gest, a virujem kako će cila zajednica doživit utisak ko i mi u Savitu – kako nismo zaboravljeni i ostavljeni sa strane. Naravno, ostajem nam i dalje borba za ostvarivanje svi prava – prokomentarisala je **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

U čestitki prid Novu godinu, pridsidnica NSBNM ističe:

– Nek nam Nova godina donese sve ono što nam je 2020. „ukrala". Nek se ponovo možemo rukovat, grlit, ljubit, slavit. Nek nam svima donese zdravlja, radosti, sridstava za rad i život. Nek bude punija i bogatija neg što je bila prithodna!

N. S.

PODILJENI PAKETIĆI ZA DICU KOJA UČE BUNJEVAČKI

Radost i na časovima

Iako je 2020. godina bila posebno izazovna za dicu koja su se susrila s novim vidom nastave, u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine su uspili nastavit s tradicijom darivanja u vrime Božića.

Tako su paketići za praznike stigli do većine dice koja uče izborni predmet bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture. Naime, paketići su podiljeni učenicima niži razreda, dok će oni starije čekat na početku drugog polugodišta.

N. S.

IZ AKADEMSKE INICIJATIVE „FORUM 10” ORGANIZOVALI OKRUGLI STO NA TEMU OBRAZOVANJA U MANJINSKIM ZAJEDNICAMA

Izazovi u vrimenu pandemije

U organizaciji Akademske inicijative „Forum 10” u sridu, 2. decembra, održan je okrugli sto pod nazivom „Obrazovanje na jezicima nacionalni manjina - izazovi u vrimenu pandemije”.

Naravno, sastanak je održan u online formatu, priko „Zoom” platforme, a u divanu o izazovima koje je epidemija virusa Covid19 donela obrazovanju na manjinskim jezicima učestvovali su **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, **Svetlana Zolnjan**, koordinatorka Odbora za obrazovanje pri Nacionalnom savitu slovačke nacionalne manjine, **prof. dr Sait Kačapor**, podpridsidnik Bošnjačkog nacionalnog vijeća, i **Margareta Uršal**, članica IO Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužena za obrazovanje.

O fokusu divana na okruglom stolu bila su pitanja:

- Dal je i u kojoj miri obrazovanje na jezicima nacionalni manjina spremno dočekalo i odgovorilo na izazove u vrimenu epidemije? Koji su najveći problemi s kojima se obrazovanje na jezicima nacionalni manjina trenutno suočava? Kaka su iskustva i naučene lekcije kad je u pitanju sprovođenje nastave na daljinu na jezicima nacionalni manjina? Na koji način su se promine u načinu implementacije nastave odrazile na kvalitet obrazovnog procesa? Kaki je odnos i podrška države i drugi relevantni aktera, posmatrano iz ugla nacionalni savita nacionalni manjina, spram obrazovanja na jezicima nacionalni manjina u novim okolnostima?

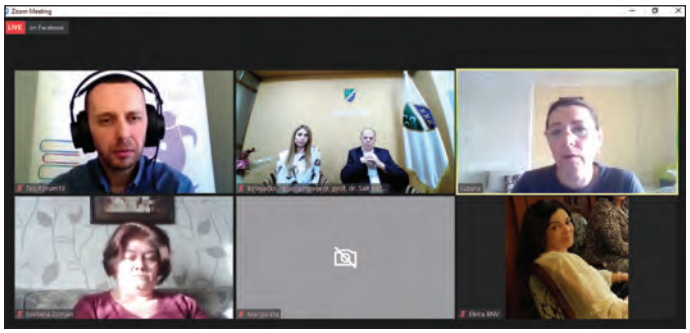

Okrugli sto je dio dugoročne inicijative koju NVO Akademska inicijativa „Forum 10” sprovodi sa ciljom afirmacije i unapriđenja dijaloga o integrativnim obrazovnim politikama u Republiki Srbiji.

– Bilo je zanimljivo razminit iskustva o tom kako su se snašle manjine u ovoj situaciji, al i kako se država snašla u odnosu na manjine. Što se naše zajednice tiče, imamo za trećinu manje đaka upisani ove godine. Zaključak je kako roditelji iđu logikom rasterećivanja dice, odnosno kako se maternji jezik smatra teretom. To je vrlo loše, dica tim gube, a maternji jezik je štogod što „apriori” mora bit važno, a ne teret, el manje bitno – prinosi dr Kujundžić Ostojić dio svoji razmišljanja koje je razminila s pridstavnicima ostali manjina, te nastavlja:

– Razumimo kako je ovo vrime kad je cilokupno obrazovanje pod znakom pitanja, pa maltene i sam život. I ne čudi što je sudbina jednog izbornog predmeta u skladu sotim. Nadamo se kako će i ovo sve proć u jednom momentu, kako će pandemija splasnit, a mi nastavit naš rad ko i dosad. Primetno je, međutim, i to kako je država pripoznala one manjine koje imaje nastavu na svojem jeziku, dok je za one koji imaje izborni predmet to malo teže. Školska godina je haotična, teško je pravit bilo kake dugoročne planove, to je priličan izazov. Zato se moramo prilagođavat situaciji takoj kaka jeste.

Kako je istakla pridsidnica NSBNM, na okruglom astalu su učestvovali pridstavnici pet nacionalni manjine, te pridstoje novi ciklusi divana o ovoj temi. Kad se sagledaje svi problemi, s nivoa Koordinacije nacionalni savita otiće prigodan dopis Ministarstvu prosvite Republike Srbije, sa inicijativom rišavanja određeni pitanja.

N. S.

VITALNOST CILOG SISTEMA

U svojem saopštenju posli okončanja prvog polugodišta za učenike osnovni i sridnji škula naglasio je kako su obrazovne institucije pokazale izuzetnu vitalnost u doba pandemije.

Branko Ružić

Prvi podpridsidnik Vlade i ministar prosvite, nauke i tehnološkog razvoja Branko Ružić istako je: „U ovoj situaciji, koja je kompleksna i zahteva visok nivo razumevanja, tolerancije i prilagođavanja, obrazovne institucije su pokazale izuzetnu vitalnost, a prosvetni radnici požrtvovanje i čestitam im na tome”, te se zafalio učenicima i svim zaposlenima, ko i roditeljima na zajedničkom radu, povirenju i razumivanje, te podrški.

U skladu s epidemiološkom situacijom priduzimaće se odgovarajuće mire, a kad se steknu potpuno bezbedni uslovi, rad škula će se opet odvijat u redovnim okolnostima.

SUBOTICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA DECEMBAR

Održana četvrta sidnica Skupštine grada Subotice

U četvrtak, 3. decembra, održana je četvrta sidnica Skupštine Grada Subotice. Na sidnici održanoj u Velikoj vićnici Gradske kuće doneto je Rišenje o donošenju Programa zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta na teritoriji Grada Subotice u 2020. godini. Prema ričima pridsidnika odborničke grupe „Aleksandar Vučić – Za našu dicu" **Veljka Vojnića** planirana sridstva od zakupa zemljišta u državnoj svojini iznose 62,3 miliona dinara.

Prema opoziciji, kasnilo se s donošenjom odluke, a Vojnić u nastavku objašnjava razloge kašnjenja:

– Kasnilo se isključivo iz objektivnih razloga. Pre svega je tu kriva epidemija, zatim izbori koji su raspisani od strane predsednice Skupštine Republike Srbije, što je praktično ukinulo mandat prethodnoj komisiji, nije mogla da završi započet posao, tako da je Skupština grada morala da usvoji predloge nove Komisije. Nova komisija čim se sastala tražila je saglasnost na taj program. I tu se malo čekalo. I na kraju smo evo ovih dana dobili tu odluku.

Poljoprivrednicima će prema ovoj odluki bit dostupno 7.180 hektara oranica. Odbornici su odlučivali i o izminama i dopunama odluke o osnivanju Turističke organizacije Subotice, drugoj izmini programa poslovanja Fondacije za pomoć u ličenju teško obolile dice i omladine, prvoj izmini programa poslovanja Fonda „Rehak Laslo". Imenovan je i direktor Zoološkog vrta na Paliću, a ovu ustanovu i dalje će vodit diplomirani ekonomista **Petar Savić**.

Usvojen budžet Grada Subotice za 2021. godinu

U Velikoj vićnici Gradske kuće u sridu, 23. decembra, je održana peta sidnica Skupštine Grada, poslidnja u 2020. godini. Prid odbornicima se našlo 45 tačaka med kojima je svakako najznačajnija Usvajanje Odluke o budžetu Grada Subotice za 2021. godine. Budžet Grada Subotice za 2021. godinu iznosi 6.374 miliona dinara, što je za 14,63 odsto manje od obima utvrđenog rebalansom budžeta za 2020. godinu. Planirani prihodi i primanja budžeta ostvareni po osnovu prodaje nefinansijske imovine za 2021. godinu iznosiće 5.738.718.000 dinara, a ukupno planirani rashodi i izdaci za nabavku nefinansijske imovine 6.152.923.000 dinara. Budžetski deficit je 414.205.000 dinara.

Po ričima gradonačelnika Subotice **Stevana Bakića** pandemija korona virusa je ostavila specifičan trag i oborila realne prihode grada, a zbog toga je i kreiranje budžeta bio velik izazov:

– Prvo i osnovno što smo uradili, racionalno i ekonomično smo smanjili troškove roba i usluga za 164 miliona u odnosu na 2020. godinu rebalansa budžeta, smanjili smo subvencije za 260 miliona dinara, dok smo ostale troškove smanjili za 36 miliona dinara. Rashodi po pitanju funkcionisanja organa grada i rashodi javnoga duga umanjeni su za 93 milona dinara u odnosu na 2020. godinu. Sva ta smanjenja u budžetu smo usmerili u davanju i u jednom delu povećanju u oblasti obrazovanja i zdravstva. Socijalnu komponentu naročito nismo zanemarili i po pitanju socijalno najugroženijih građana Subotice tu nismo umanjili nijedan jedini dinar u odnosu na 2020. godinu.

Budžet je u skladu sa realnim okolnostima, ističe **Janoš Nagel**, šef odborničke grupe Saveza vojvođanskih Mađara:

– Što se tiče budžeta, kada bi uporedili sa prošlogodišnjim, sa žaljenjem možemo konstatovati da je manji budžet po obimu, oko 15 posto u odnosu na prošlogodišnji usvojen rebalansom u iznosu od 6,5 milijardi dinara. Međutim, kada uporedimo ostvarenje budžeta u protekle tri godine gde smo po podacima videli da je budžet u prethodne tri godine ostvaren u rasponu od 6 do 6,7 milijardi dinara, a ni budžet za 2020. godinu neće premašiti 7 milijardi, onda je ovaj budžet u ovoj situaciji potpuno realan budžet.

Po ričima **Miroslava Milojevića**, odbornika Pokreta za građansku Suboticu, budžet je interesantan al neostvariv iz nikoliko razloga:

– On jednostavno neće moći biti ostvaren i verovatno će se minus u budžetu kretati oko milijardu dinara. I naravno da će oni to sve rebalansom pokušati da ispeglaju. Ovaj budžet predstavlja spisak želja i te želje su uvrštene u budžet, ali to jednostavno neće biti ostvareno.

Nuz ove tačke odbornici su, izmed ostali, odlučivali i o izminama poslovanja pojedini javni i javno-komunalni priduzeća, o kadrovskim rišenjima u upravnim i nadzornim organima, planovima detaljne regulacije za prostor istočno od pruge Subotica – Senta i južno od pruge Subotica – Segedin u Subotici, doneli su Odluku o donošenju Plana detaljne regulacije za dio prostora izmed postojeće i planirane trase železničke pruge Beograd – Subotica u Aleksandrovu i Odluku o donošenju Plana detaljne regulacije za uređenje i izgradnju virski kompleksa i komercijalni sadržaja nuz Senćanski put.

Realizovan Projekat za unapriđenje vodni sistema Grada Subotice

U fabriki vode „Vodozahvat II" svečano je potpisan zapisnik o primopridaji u okviru Projekta unapriđenja vodni sistema Grada Subotice. Ovim je investitor zvanično priuzo poslove od izvođača radova. Poso je pripo konzorcijumu firmi „Sadej" iz Beograda, „Veolija voter" iz Francuske i građevinskom priduzeću „Graditelj" iz Novog Sada, kazo je **Đerđ Šugar**, direktor Javnog komunalnog priduzeća „Vodovod i kanalizacija":

– Filter stanica za tretman sirove vode kapaciteta je od 80 litara u sekundi, rezervoar za balansiranje potrošnje vode od dve i po hiljade kubika, crpna stanica visokog pritiska od 200 litara u sekundi i objekti za tretman mulja nastalog iz sirove vode, predstavljaju najznačajniju izgrađenu infrastrukturu ovog postrojenja i predstavljaju decenijski građevinski, tehnički i tehnološki poduhvat grada Subotice.

Pridsidnik Skupštine Grada **Balint Pastor** podsitio je kako je kroz ovaj projekat izgrađeno 11 km vodovodne i oko 9 km kanalizacione mriže, al i potrojenje za priradu vode:

– Ključ ili najbitniji element ovog projekta je ovo potrojenje za poboljšanje kvaliteta vode, zahvaljujući kojem će stanovnici Palića, Novog Grada i Radanovca moći da koriste i piju mnogo kvalitetniju vodu.

Direktorica Evropske banke za obnovu i razvoj za Zapadni Balkan **Žužana Hargitai** iskazala je zadovoljstvo postignutim:

– Postrojenje za prečišćavanje otpadne vode u Subotici je prvo postrojenje u skladu sa EU standardima. Drago nam je što je Subotica bila jedan od prvih gradova u Srbiji koji je prepoznao prednosti ulaganja u modernu i ekološku infrastrukturu.

– Tokom proteklih petnaestak godina u „Vodovod i kanalizaciju" u Subotici ukupno je uloženo blizu 40 miliona evra – izjavio je Imre Kern, zaminik gradonačelnika.

Međunarodni Dan ljudski prava u specifičnoj godini koja je za nama

Lokalni ombudsman Grada Subotice izdala je saopštenje povodom Međunarodnog dana ljudski prava. Naime, 10. decembra 1950. godine, Generalna skupština Ujedinjeni nacija ustanovila je Međunarodni dan ljudski prava. Dvi

godine ranije, takođe 10. decembra, potpisana je Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima i prvi put u istoriji čovičanstva priznato je pravo svi ljudi na život, slobodu i sigurnost, brez ikaki razlika. Ova godina je vrlo specifična što se tiče ljudski prava. Štogod što se do prija nikoliko miseci činilo nezamislivim, nemogućnost slobodnog krećanja i okupljanja, postalo je stvarnost. Ova kriza ozbiljno utiče na naš svakodnevni život i oblikuje naš javni i lični prostor. Ogroman društveni, politički i pravni izazov je efikasno odgovorit na pandemiju i zaštiti osnovne vridnosti odnosno ljudska prava i slobode. Činjenica je kako se u borbi s virusom, nije moglo u potpunosti očuvat redovno funkcionisanje društva. Zarazna bolest Covid-19 iznenada nas je suočila s ozbiljnim izazovima, građani su bili suočeni s ograničenjom svoji osnovni prava i sloboda koja nisu bila viđena generacijama. Potriba zaustavljanja širenje virusa, rezultirala je usvajanjom značajnog broja mira, koje pridviđaje ograničenje slobodnog krećanja ljudi, čak i mire poput zatvaranja i izolacije. Zajednički cilj ograničenja osnovni prava i sloboda je bio spričavanje širenja virusa i zaštita javnog zdravlja. Na ove mire najositljivije su reagovali stariji građani, samohrani roditelji, osobe žrtve nasilja u porodici, ljudi s invaliditetom i izvesne kategorije bolesnika. Ono što je zdravo bitno, jeste ostvarivanje balansa izmed neophodni ograničenja zbog trenutne situacije, a radi očuvanja i zaštite javnog zdravlja i osnovni ljudski prava i sloboda. Takođe, neophodno je pokazivanje još većeg stepena tolerancije i strpljenja, kako bi, i nuz očuvanje kako fizičkog, tako i psihičkog zdravlja, uspili privazić ovu globalno tešku zdravstvenu situaciju - saopštila je lokalni ombudsman Grada Subotice **Erika Tot Salai**.

Završena zamina starog i neefikasnog osvitljenja savrimenim svitiljkama

Realizovana je zamina starog i neefikasnog osvitljenja savrimenim svitiljkama s LED tehnologijom projektom javno-privatnog partnerstva u Gradu Subotici s prigradskim naseljima. Trajanje garantnog perioda održavanja je 13 godina tokom kojeg će Grad direktno uštedit najmanje priko 983.000 evra+PDV, odnosno na godišnjem nivou ušteda će bit najmanje 75.688,83 evra+PDV. Realizaciju uvođenja novog javnog osvitljenja izvršila je firma „Smart Energy Investment Kft Budimpešta" s podizvođačima „Rasveta doo" Subotica i „HS Engineering doo" Novi Sad. Ova mađarska firma je finansirala cilokupnu implementaciju projekta.

Novo osvitljenje ima prosično duplo bolju osvitljenost i kvalitet osvitljenosti što je od izuzetnog značaja za bezbednost na ulicama kako za pešake, tako i za vozače. Garantovana ušteda električne energije tokom trajanja ugovora je 72,82 odsto, a poboljšaće se i energetska bezbednost i smanjit emisija CO_2 za oko 8.300 tona svake godine. Ovaki efekat smanjenja emisije CO_2 pridstavlja poseban kuriozitet u vrimenima povećanog aero-zagađenja u skladu sa svim priporukama.

– Grad Subotica ovim projektom ne ulazi u kreditno zaduženje i sva ugrađena oprema i sve primenjene mere se odmah po ugradnji predaju u vlasništvo Gradu bez naknade. Prvi najznačajniji efekti su već ostvareni, a ogledaju se u tome što je u prethodnih pet meseci koliko je trajala implementacija, eksploatacija efekata povećanja kvaliteta, ostavrena ušteda za energiju i održavanje projekata, bila bez naknade. To predstavlja dobar uvod za kvalitetno partnerstvo – izjavio je **Obrad Tadić**, direktor firme „Smart Energy Investment Kft".

– Mi kao Grad ne izdvajamo nova sredstva, ali troškove koje imamo za javno osvetljenje možemo bolje da iskoristimo za druge važne segmente razvoja Grada – kazo je gradonačelnik **Stevan Bakić**.

Ugrađeno je oko 12.900 svitiljki sa oko 270 sistema za uključivanje i isključivanje, a svaka će imat životni vik od 25 godina, što je skoro duplo više od trajanja ugovora. Ovim projektom još jedan grad u Srbiji ima uličnu rasvitu prema propisanim (EU) standardima, stoji u saopštenju objavljenom na zvaničnom sajtu Grada.

Završena sezona radova na rehabilitaciji i održavanju saobraćajnica

U Javnom priduzeću za upravljanje putovima, urbanističko planiranje i stanovanje kažu kako je završena sezona radova. Direktor priduzeća **Predrag Radivojević** kaže kako je ispunjen plan za ovu godinu:

– Ulica Sekereš Lasla je veoma značajna jer povezuje širi centar grada i Mesnu zajednicu Dodova šuma, sa Kelebijskim putem, to je veoma prometna saobraćajnica i završili smo rehabilitaciju u dužini od 700 metara, naneli smo novih 5 cantimetara asfalta. Nastavili smo trend proširivanja saobraćajnica i na Prozivci. Tako smo rehabilitovali i ulicu Jo Lajoša. Pre nekoliko meseci smo završili potez od ulice Blaška Rajića i Pazinske ka Bajnatskoj, a završili smo i proširenje sa 4 na 5 metara ulice Jo Lajoša od ulice Blaška Rajića do ulice Sonja Marinković. Poslidnji projekat je izgradnja biciklističke staze od centra MZ Aleksandrovo do Opšte bolnice, dužine 1300 metara i širine dva metra. Radovi su vredni oko 3,5 miliona dinara.

U saobraćajnice u Subotici 2020. godine ukupno je uloženo oko 292 miliona dinara.

Podizanje svisti javnosti o problemu trgovine ljudima

U periodu od maja do decembra 2020. godine Lokalni tim za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima Grada Subotice učestvovo je u projektu „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima u Srbiji".

Projekat je realizovan u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Savita Evrope i to u pet gradova u Srbiji – Subotici, Sremskoj Mitrovici, Šapcu, Nišu i Vranju. Cilj projekta bilo je podizanje svisti javnosti o problemu trgovine ljudima s posebnim akcentom na radnoj eksploataciji. Nosioci projektni aktivnosti bili su Lokalni timovi za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima nuz podršku Udruženja građana „Atina". Ko rezultat projektni aktivnosti Lokalnog tima za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima Grada Subotice izrađeni su flajeri i video-spot na temu radne eksploatacije. Video-spot su izradili članovi Lokalnog tima iz Crvenog krsta Subotica. U izradi su učestvovali zaposleni i volonteri Crvenog krsta Subotica.

Projekat u oblasti zaštite životne sridine u vezi s Palićkim jezerom

U sridu, 16. decembra, održana je onlajn uvodna konferencija povodom početka realizacije projekta „Poboljšanje kvaliteta vode Palićkog jezera" koji sprovodi doo „VTK Innosystem" iz Budimpešte, nuz podršku Ministarstva inovacija i tehnološkog razvoja Mađarske i Agencije za razvoj „Zeleni centar Zapadnog Balkana".

Na uvodnoj konferenciji pored pridstavnika „VTK Innosystem" učestvovali su i državni sekretar u Ministarstvu zaštite životne sridine **Robert Jakša**, zaminik gradonačelnika Grada Subotice **Imre Kern**, članica Gradskog vića zadužena za oblast komunalni dilatnosti i razvoja **Čila Goli**, pridstavnici JKP „Vodovod i kanalizacija Subotica" i JP „Palić-Ludaš", ko i saradnici Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode i Vodoprivrednog priduzeća „DTD". Cilj projekta je izrada studije izvodljivosti kojom će se utvrdit kritične tačke intervencije, a koja će ujedno sadržat i pridloge za rišavanje identifikovani problema. Nuz određivanja mira, ovaj dokument će obuvatit i analizu finansijski pokazatelja, i odnosa troškova i koristi.

Učesnici konferencije su se složili kako će ova studija koja se nadoveziva na ranije podatke, prithodne studije, odnosno prošle i sadašnje projekte, al i na

najsavrimenije i inovativne metode istraživanja, obezbidit korisnu i čvrstu osnovu za utvrđivanje i sprovođenje dalji investicioni projekata u cilju poboljšanja kvaliteta vode PUnapriđenje kvaliteta vode jezera je od izuzetnog značaja za Grad, ne samo u pogledu razvoja turizma i privrede, već i u ekološkom smislu, kako bismo očuvali prirodno i kulturno nasliđe Palića, saopštila je Služba za skupštinske poslove.

Donacija Konzulata Republike Mađarske

Dnevni boravak za dicu pridškulskog uzrasta u okviru Osnovne škule „Hunjadi Janoš" u Čantaviru dobio je donaciju u iznosu od 5.000 evra. Donaciju su uručili pridstavnici Konzulata Republike Mađarske.

Zafaljujuć tom biće organizovan dnevni boravak za 150 mališana, izjavio je **Balint Pastor**, pridsidnik Skupštine grada:

– Onim roditeljima koji su zaposleni izuzetno je bitno da u normalnim uslovima svoju decu mogu ostaviti u objektu tih osam sati. Bez funkcionisanja kuhinje, to je bilo moguće već samo u rasponu od četiri sata dnevno. Stvaranje mogućnosti za celodnevni boravak dece u ovom objektu dokaz je kako Grad Subotica i Generalni konzulat Mađarske mogu da sarađuju – kazo je Pastor.

Na značajnoj donaciji zafalila je **Dora Kečenović Sabo** direktorka Osnovne škule „Hunjadi Janoš":

– Želim da zahvalim na svemu što smo dobili sada i prošle godine jer to nama mnogo znači. U zabavištu imamo oko 150 dece i sada želimo da obnovimo kuhinju.

Sridstvima Republike Mađarske obnovljen je objekat, trenutno je u toku i sanacija sistema grijanja pomoću sridstava gradskog budžeta u iznosu od 1,2 miliona dinara.

Uručena priznanja „Počasni građanin" i „Pro urbe"

Pridsidnik Skupštine Grada Subotice **Balint Pastor** i gradonačelnik Grada Subotice **Stevan Bakić** u Žutoj sali Gradske kuće organizovali su u utorak, 22. decembra, svečan prijem ovogodišnjim dobitnicima zvanja Počasni građanin i priznanja Pro urbe.

Počasni građanin Subotice za 2020. godinu je inženjer elektrotehnike **Đula Palfi**, dok su priznanje Pro urbe ove godine dobile **Erika Kabok**, novinarka i urednica lista „Mađar so", i **dr Gordana Krtinić**, specijalista epidemiologije i pomoćnica direktora Opšte bolnice Subotica.

Doktorica Krtinić se zafalila svom timu na pridanom radu i trudu tokom trajanje pandemije korona virusa:

– Ovu nagradu smatram svojim najvećim dostignućem u karijeri, ne samo vezano za koronu već sve ono što sam kao epidemiolog u 25 godina svoga rada dala kroz javno zdravlje i u pogledu javnog zdravstva. I još jednom se zahvaljujem i građanima Subotice i svima vama.

Iako u nespecifičnim uslovima, nagrada je ove godine ipak pridata dobitnicima na čemu se zafaljiva novinarka Erika Kabok:

– Ovom nagradom priznato je novinarstvo. Naš poziv je takav da smo mi svaki dan ispred čitalaca, gledalaca, slušalaca i oni nas ocenjuju.

Umisto novogodišnjeg programa pomoć bolesnoj dici, omladini, mladim talentima i studentima

Umisto novogodišnjeg programa koji lokalna samouprava svake godine organizuje doneta je odluka nek se sridstva u iznosu od tri miliona dinara usmire na ličenje dice i omladine, razvoj mladi talenata i stipendije određenog broja studenata, poručio je gradonačelnik Subotice Stevan Bakić. Zbog aktuelni epidemiloški mira ove godine „Novogodišnji koncert" Subotičkog simfonijskog orkestra pod upravom **Miloša Nikolića** mogo se pogledat na zvaničnom sajtu Grada. Koncert je umisto u Velikoj vićnici Gradske kuće prid publikom, izveden brez publike i snimljen.

Nov krov nad glavom za Estiku Lebović i njezinu ćerku

Estiki Lebović i njezinoj ćerki **Sanji** koja pohađa Škulski centar za vaspitanje i obrazovanje slušno oštećeni lica „Dositej Obradović" ispunjena je najveća želja, i to na inicijativu gradonačelnika Subotice Stevana Bakića, koji je pokrenio proceduru kako bi se majka i ćerka smistile u adekvatan smištaj.

„Posebno mi je zadovoljstvo" izjavio je, tim povodom, gradonačelnik **Bakić** „što smo, kao lokalna samouprava, brzom reakcijom i predanim trudom mog tima i službenika Gradske uprave našli adekvatan smeštaj za porodicu Lebović".

– Nakon što sam sagledao životnu situaciju Estike i njene ćerke Sanje i uverio se da dete koje zahteva posebnu negu živi u uslovima koji joj neposredno ugrožavaju zdravlje i život, doneo sam odluku da moramo hitno da delujemo. Sada će Sanja imati pristojne uslove za odrastanje i školovanje i neće više biti bojazni od požara, obrušavanja krova i drugih opasnosti koje su neposredno pretile njoj i njenoj majci. Zahvaljujem se ovim putem i građanima okupljenim u incijativi „Obrok za porodicu", koji su učestvovali u akciji pomoći – kazo je gradonačelnik Bakić.

On je istako kako Grad Subotica vodi odgovornu socijalnu politiku, prija svega kroz stručne institucije za socijalni rad, specijalizovane škule, ko i kroz saradnju s pokrajinskim i republičkim ustanovama i humanitarnim organizacijama poput „Crvenog krsta".

– U tim okvirima postoje procedure koje su adekvatne za najveći broj slučajeva. Međutim, povremeno se dese tako drastični primeri, kao kod porodice Lebović, da Grad ne samo da ima pravo, nego rekao bih i dužnost da reaguje direktno i učini sve što je u njegovoj moći – naglasio je Bakić.

Estika Lebović se zafalila gradonačelniku Subotice i svima onima koji su njoj i njezinoj ćerki pomogli zimu dočekat u boljim uslovima.

– Za nas je ovo novi život, kraj mukama i nedaćama koje su bile naša svakodnevica. Živele smo u nemaštini, nismo imale ni vodu ni struju. Neizmerno hvala svima koji su nam pomogli, posebno gradonačelniku koji je odmah reagovao kako bi moja Sanja i ja dobile bolji život.

Humani ljudi za „Humani Božić"

U Atrijumu Hotela Galerija održana je tradicionalna akcija dobrovoljnog davanja krvi „Humani Božić". Oko 80 građana odazvalo se ovoj akciji od koji je šezdesetoro ispunjavalo uslove kako bi dalo ovu dragocinu tečnost.

Nevena Lukić iz Crvenog krsta Subotica kaže kako se akcija koja se tradicionalno organizuje od 2003. godine i ove godine nuz poštivanje svi epidemiloški mira ipak uspišno održala:

– Po relevantnim podacima koje imamo rezerve krvi su na minimumu. Situacija je alarmantna jer je veliki broj populacije bolestan i davaoci koji se inače odazivaju ne mogu da dođu zbog toga što su bolesni od kovida. Zato je važan svaki čovek koji dođe na akciju.

Davaoci krvi dobili su i paketić sa slatkišima ko zafalnost za humanost.

Prikupljena sridstva za malog Olivera

Derančić Oliver Pal Gajodi boluje od spinalne mišićne atrofije. Kako bi pobedio ovu opaku bolest bilo je neophodno prikupit ukupno 2,4 miliona

dolara kako bi primio lik „zolgensmu". Ovaj hrabar mališan u decembru je napunio godinu dana. Za našeg malog sugrađanina je pod kraj godine stigla i lipa vist - novčana sridstva su prikupljena!

Ugovor o zakupu objekata Apoteke Subotica potpisan u Medija centru

Gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić**, gradska menadžerka **Zagorka Panić** i **Marija Ušumović Davčik**, načelnica Gradske uprave, prisustvovali su u utorak, 29. decembra, svečanom potpisivanju ugovora o zakupu poslovnog prostora – apoteke, koje su u javnoj svojini Grada Subotice, izmed Zdravstvene ustanove „Apoteka Subotica" i Zdravstveno apotekarske ustanove Apoteka „Galenpharm".

Ugovor su u Medija centru potpisali **Jasmina Vukša**, direktorica „Apoteke Subotica" i **Veljko Dželetović**, direktor „Galen farma". Objekat na Prozivci, Kelebiji i apoteka u ulici Matije Gupca ostaće u vlasništvu „Apoteke Subotice".

Kako direktorica „Apoteke Subotica" Jasmina Vukša kaže sva radna mista su sačuvana:

– Ovom prilikom mogu da kažem da je problem „Apoteke" ovim činom rešen. Slučaj je završen na najbolji mogući način. Sva radna mesta će ostati sačuvana. Prema ričima gradonačelnika Subotice Stevana Bakića najviše se vodilo računa o statusu zaposleni:

– U pitanju su 72 zaposlena od kojih 62 preuzima „Galenpharm", a 10 ostaje u „Apoteci Subotice" sa sedištem i sa dva prodajna objekta. Što se tiče dugovanja na današnji dan, ukupan dug iznosi 158.562.053,05 dinara od čega roba i lekovi 155.196.365,14 dinara. Ogromnim dugovanjem „Apoteke Subotica" nije bilo ugroženo samo njeno poslovanje, nego i pitanje likvidnosti budžeta grada i da nisu imali razumevanje dobavljači verujte da bismo bili u velikom problemu. Jer ova dugovanja i finansijski problemi su više od jedne decenije – kazo je gradonačelnik.

Prioriteti za 2021. godinu

Gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić** Konferenciju za novinare koja je organizovana povodom potpisivanja ugovora izmed pridstavnika „Apoteke Subotica" i Zdravstveno apotekarske ustanove Apoteka „Galenpharm" iskoristio je za sumiranje 2020. godine i pridstavljanje prioritetni planova za 2021. godinu.

Godina koju je obilužila borba protiv korona virusa i pandemije nije bila laka, kazo je gradonačelnik i iskoristio priliku kako bi se zafalio cilom medicinskom timu Opšte bolnice Subotica, jel je, kako kaže i sam bio svidok koju žrtvu su podnosili kako bi zaštitili živote građana Subotice.

– Po pitanju oblasti investicija ova godina je bila jako teška i prioritet je bila borba za život i zdravlje građana, ali smo uspeli da postignemo određene uspehe. Da li je bilo dovoljno ili je bilo malo ostaje na sudu građana ovoga grada.

Gradonačelnik se osvrnio na radove na samom Trgu, radove na fontani, ulaganja u studentske domove i škule, rekonstrukciju tri objekta Doma za dicu ometenu u razvoju „Kolevka", uređivanje saobraćajnica, dodavši kako nijedan kapitalni objekat nije pristo sa realizacijom. Gradonačelnik je kazo kako je 2021. godina - godina očekivanja po pitanju investicija, a to je završetak dva ključna kapitalna objekta - Doma Narodnog pozorišta i na Paliću Spa centra sa Akva parkom.

– Trudićemo se da ispratimo planove Republike i Pokrajine gde nikada nismo imali veću pomoć nego od 2016. godine. Jadan od najvećih izazova bila je finansijska stabilnost budžeta grada koji je pretrpeo ozbiljne posledice. Na mesečnom nivou smo beležili pad od 150 miliona dinara očekivanih prihoda. Uspeli smo pored svih ovih problema kovida 19 da stabilizujemo finansije, odradili smo jako dobro rebalans budžeta koji je bio usvojen u oktobru 2020. i ovom prilikom kada spominjem stabilizaciju finansija moram da izrazim ogromnu zahvalnost predsedniku Aleksandru Vučiću, Vladi Republike Srbije i Ministarstvu finansija koji su sa 200 miliona dinara iz tekućih budžetskih rezervi pomogli budžet grada da sanira posledice pandemije. To je najveća pomoć od svih Loalnih samouprava koju smo mi dobili.

Gradonačelnik kaže kako je naročito ponosan na činjenicu kako se uprkos teškim uslovima održala tradicija u organizovanju kulturni dešavanja u gradu, i na činjenicu da u socijalnoj oblasti grada nije manjkalo sridstava. Iako je sport trpio zbog epidemiološki mira, naš grad bio je domaćin značajni međunarodni sportski događaja.

Nova savrimena čitaonica u Gradskoj biblioteki

Gradska biblioteka dobila je novu, savrimenu, multimedijalnu čitaonicu koja je izgrađena u dvorištu ustanove i prostire se na tri nivoa. Projekat vridan oko 600.000 evra finansiran je sridstvima Fondacije „Betlen Gabor" i Mađarske vlade.

Dragan Roković, direktor Gradske biblioteke, istako je kako je čitaonica izgrađena po svim standardima Evropske Unije i dodo:

– Sagledali smo naš dalji razvoj i preduzeli smo već neke korake ka modernizaciji, a usput ćemo da čuvamo, konzervišemo i restauriramo zaostavštinu Ferenca Rajhla koji nam je ostavio ovu velelepnu palatu.

Gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić** zafalio je Fondaciji „Betlen Gabor" i Republiki Mađarskoj na značajnoj donaciji i naglasio kako se nikad u kulturne ustanove našeg grada nije ulagalo toliko koliko u poslidnji osam godina.

Pridsidnik Skupštine AP Vojvodine **Ištvan Pastor** naglasio je značaj izgradnje objekta i dodo:

Ove godine Gradska biblioteka obilužava 130 godina rada i postojanja.

Povećanje cina komunalija

Na poslidnjoj sidnici u 2020. godini Gradsko viće dalo je saglasnost na povećanje cina komunalni usluga koje je zatražilo pet javni i javno komunalni priduzeća – „Čistoća i zelenilo", „Vodovod i kanalizacija", „Pogrebno", „Dimničar" i „Stadion".

Prema ričima **Radoslava Vukelića**, sekretara Sekretarijata za komunalne poslove, cine se u „Dimničaru" i „Stadionu" nisu minjale osam godina i šest godina u „Čistoći i zelenilu" i „Pogrebnom". „Vodovod" nije minjo cine dvi godine zbog angažmana s KfW bankom.

Objedinjeni račun za vodu, čišćenje dimnjaka i odvoženje smeća građani će ubuduće plaćat u prosiku od 400 do 700 dinara više. Cina vode za sve korisnike povećava se sa 123,20 na 155,61 dinar po kubiku, a naknada za pogonsku spremnost sa 96 na 124 dinara po obračunskom mistu. Sakupljanje, odvoženje i deponovanje komunalnog otpada iz individualni objekata stajaće 6,06 umisto dosadašnji 4,66 dinara po kvadratu, iz zgrada 7,33 umisto 5,63 dinara, iz poslovni prostora 16,63 umisto 12,79 dinara po kvadratu. Za korisnike koji otpad odlažu u tipske vreće usluga će poskupit sa 93,08 na 121 dinar po vreći. Za naselja di se usluga obračunava po domaćinstvu, poskupljenje je sa 392 na 510 dinara misečno. Ulaznica za bazen u „Dudovoj šumi" koštaće ubuduće 200 dinara za odrasle i 100 dinara za dicu. Što se „Pogrebnog" tiče povećaće se cina godišnje naknade za raku sa 654 na 784 dinara, duplu raku sa 980 na 1.177, za grobnicu sa 815 na 978, a privoz pokojnika poskupiće sa 5.460 na 6.550 dinara. Naknada za kontrolu i čišćenje dimnjaka stajaće 1.754 dinara godišnje, umisto 1.350. Nov cinovnik primenjivaće se počev od 1. februara, a građanima će veći računi stignit u martu.

K. S.

MEĐUNARODNI DAN LJUDSKI PRAVA OBILUŽAVAMO OD 1948. GODINE

Jedinstvena civilizacijska tekovina savrimenog doba

Međunarodni dan ljudski prava obilužen je 10. decembra, a ovaj datum se obilužava od 1948. godine, kad je i usvojena Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima.

U saopštenju Ministarstva spoljni poslova Vlade Republike Srbije, povodom ovog dana, potvrđiva se kako je Srbije posvećena univerzalnim vridnostima ljudski prava.

„Naša obaveza danas jeste očuvanje i jačanje međunarodnog sistema za poštivanje ljudski prava, razvoj standarda ljudski prava, kontrola nad ispunjavanjom priuzeti obaveza, ko i nastavak saradnje s međunarodnim i regionalnim institucijama na zaštiti ljudski prava.

Srbija je u punoj miri posvećena univerzalnim vridnostima ljudski prava i sprovođenju u praksi međunarodni pravni instrumenata o ljudskim pravima.

Kontinuirana saradnja s instrumentima Savita za ljudska prava u okviru Ujedinjeni nacija, ko i sa Savitom Evrope i mehanizmima ljudske dimenzije OEBS-a, pridstavlja važan dio aktivnosti svi državni organa i potvrđiva našu doslidnu opridiljenost za ispunjavanje međunarodni standarda ljudski prava.

Međunarodni dan ljudski prava je povod nek se još jedared ukaže na obespravljenost srpskog i drugog nealbanskog stanovništva na Kosovu i Metohiji i ponovi poziv međunarodnoj zajednici da omogući poštivanje garantovani međunarodni normi ljudski prava i doprinese stvaranju uslova za povratak interno raseljenih lica, ko i vraćanje njeve uzurpirane imovine", kažu iz Ministarstva.

Kako je istakla pridsidnica Vlade Republike Srbije **Ana Brnabić**, pandemija koronavirusa je do srži uzdrmala dva osnovna principa modernog svita – princip ljudski prava i njevog poštivanja i princip jednakosti izmed pojedinaca i izmed zemalja.

„Cela godina za nama bila je u znaku ograničavanja prava i sloboda kakva se ne pamte, kako bi se sačuvalo ono najvažnije pravo – pravo na život, ali da su zemlje bile prinuđene da uvode restrikcije i ograničavaju slobodu kretanja.

Garantujem da ćemo, kada sve ovo bude iza nas, nastaviti da poštujemo individualna prava i slobode kao i pre pandemije koronavirusa, i uz pomoć Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog želimo da ih štitimo i još više unapređujemo", zaključila je premijerka u tekstu na sajtu Vlade Republike Srbije. **N. S.**

USTAV GARANTUJE PRAVA

Srbiji su ljudska prava zagarantovana Ustavom, ko najvišim pravnik aktom.

Prema Ustavu Republike Srbije građanima su garantovani: „Dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti, pravo na život, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta, pravo na slobodu i bezbednost, pravo na pravično suđenje, pravo na pravnu ličnost, pravo na državljanstvo, slobodu kretanja, nepovredivost stana, tajnost pisama i drugih sredstava opštenja, zaštitu podataka o ličnosti, slobodu misli, savesti i veroispovesti, slobodu izražavanja nacionalne pripadnosti, pravo na obaveštenost, izborno pravo, slobodu okupljanja, slobodu udruživanja, pravo na peticiju, pravo na utočište, pravo na imovinu, pravo na rad i pravo na štrajk, pravo na zaključenje braka i ravnopravnost supružnika, slobodu odlučivanja o rađanju, ali i prava deteta, te prava i dužnosti roditelja, pravo na zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu, pravo na obrazovanje i zdravu životnu sredinu".

NASTAVLJENA TRADICIJA U MALOJ BOSNI

Uspila i sedamnajsta „Izložba božićnjaka”

Tradicionalna „Izložba božićnjaka” u Maloj Bosni je održana u subotu, 5. decembra, po sedamnajsti put. Negovanje tradicije pokrenila je **Marija Bošnjak**, a već godinama unatrag iza organizacije stoji Udruženje građana „Bunjevačka vila”.

Kako kažu organizatori, ovogodišnja izložba je bila skromnija, zbog epidemiološke situacije, al je bilo važno očuvat tradiciju.

– Pomogli su nam iz Ustanove kulture „Centar za kulturu Bunjevaca”, a imali smo podršku i lokalne samouprave. Izložba je bila manjeg obima, nažalost, nije bilo ni oni koji obično izlažu i razne druge rukotvorine koje iđu za praznike, al se nadamo kako će već naredne godine sve bit nastavljeno kako smo i navikli – divani **Nela Ivić**, pridsidnica UG „Bunjevačka vila”.

Bunjevci, kadgod razasuti u nepriglednoj ravnici, nisu često imali brz i lak pristup crkvi, pogotovo za vrime teški zima. Zato je verovatno i nasto božićnjak, ko želja da se na božićnom kolaču pridstavi scena rađanja malog Isusa, pridstavi scena Božića. Zato je i božićnjak imo centralno misto na svečano postavljenom astalu.

Ideja je potekla od Marije Bošnjak, koja je možda i najpoznatija po svojem radu na promociji božićnjaka, a nebrojeno puti je učestvovala na brojnim radionicama i prinosila svoju vištinu na dicu, mlade, na sve one koje vole tradiciju Bunjevaca.

– Na Badnje jutro, u jednom domu, pravio se samo jedan božićnjak koji je u božićnom vrimenu stojo na svečanom astalu ko oličenje slavlja rođenja Isusa Hrista u Betlehemu. Božićnjak se pravi od kvasnog tista od tri lepanje (simbol Svetog trojstva), koje moraje bit jednako debele i okrugle. Svaka lepanja je uža za toliko da se mož oivičit upletenim tistom. U sridnju domaćica utisne novčić, a na gornju se postavi križ od tista. Ukrasi na božićnjaku se prave od brezkvasnog tista – odnosno od vode i brašna – objašnjava Marija Bošnjak.

Figurice su te koje daju posebnu draž božićnjaku, a one, opet, potvrđivaje spretnost osobe koja božićnjak pravi. Obavezni elementi su mali Isus, Blažena Divica Marija i Sveti Josip, pet ruža (ko simbol pet otajstava slavne krunice), pet ovčica (pet otajstava radosne krunice), pet ptičica (pet otajstava žalosne krunice). Zatim seređaje grana, zvizda repatica, pastiri, volovi, magarac, krmača koja doji prasice, nasađena kvočka..., vinogradari su, na primer, stavljali i grozd i vinsko bure. Na božićnjak se, međutim, nisu stavljale figurice konja, jel je po nikim virovanjima to ola životinja.

– Božićnjak nam divani kako brez kruva nema života, a kako kadgod nisu svi mogli stignit do crkve i vidit prikaz Betlehema, onda je božićnjak bio tu da podsiti. Po običaju se pravio na Badnji dan, a nije se načimo do Nove godine, kad bi najstariji član porodice načo božićnjak iznad glave položaja el najmlađeg diteta i podilio svima po komad. Najsrićniji je, naravno, bio onaj koji je pronašo novčić. Danas božićnjak obično stoji i duže, ko ukras, ko simbol – nastavlja Marija Bošnjak.

Marija Bošnjak ističe kako je skromnost vrlina, al nije sramota pokazat ono što vridne ruke naprave, pogotovo ako to ima uticaja i na druge.

– Ne pravimo ovo radi fale, neg kako bi pokazali simboliku Božića, jel je nama svaki božićnjak malo remek dilo domaćice koja ga je pripravila. Tako imamo i priliku sačuvat tradiciju, a posebno mi je drago što vidim kako sad u sve više kuća božićnjak opet ima svoje misto na astalu.

Divaneć o kraju godine i Božiću velečasni **Dragan Muharem** je naglasio kako ove godine Božić čekamo drugčije, al je to možda i prilika vidit ga na pravi način.

– Ove godine smo zbog više sile zatvoreniji i udaljeniji, ali je to i prilika da budemo bliži jedni drugima, makar ne fizički. Možemo itekako da obogatimo sebe i primimo poruku Božića, lakše možemo uočiti ono što je bitno. Bog dolazi u naš svet, želi da nas dotakne, da uđe u naše telo, da uđe u naše cipele, osetiti šta to znači biti čovek. Ako moramo sada jedni od drugih da se povlačimo, nemojmo od Boga, jer on želi da uđe u svaki naš dom, svaku kuću, svako srce. O tome govori i božićnjak, ovaj kruv na stolu. Jer, bez kruva umiremo, ne možemo da živimo, božićnjak je i simbol Boga, a i bez Boga umiremo i gubimo se.

N. S.

DIDA MRAZ OBAŠO DICU U MIRGEŠU, AL JE I RAZGALIO SRCA SVI KOJI SU GA VIDILI

Malo humanosti za kraj 2020. godine

Ni to što je kraj 2020. godine prošo brez sniga, pa ni to što je na Svr godine padala uporna kiša, nije uspilo zaustavit **Dida Mraza** u njegovoj namiri – obać dobru i vridnu dicu u Mirgešu. Paketići su dostavljeni i brez irvasa koji nisu mogli ić po blatu, a i svi koji su se s Dida Mrazom bar mimoišli dobili su poklon, oni najmlađi slatkiš, a oni malo stariji razgaljeno srce.

– Vrime nas je malo omelo, pa nismo uradili sve kako smo planirali, irvasi i sanke su ostali di su, al se Dida Mraz snašo. Jel, triba dici ispunit obećanje, a bilo je izuzetno dobre i vridne dice, paketiće su sigurno zaslužili. Inače, kod nas, je zavijano, patuljci rade, pakuju, a poslaćemo sniga i kod vas, u Mirgeš – divanio je Dida Mraz – **Marinko Lukačević**.

Iza akcije koja je za cilj imala donet radost u domove socijalno ugroženi porodica Mirgeša stalo je Udruženje žena „Ljiljan". Pridsidnica ovog Udruženja **Ankica Orčić Utornik** očla je davno iz ovog mista, al to ne znači kako ga je zaboravila. Zato je i 31. decembra našla vrimena kako bi obašla svoje Mirgešane, a naravno, nije došla prazni rukivi, upravo je ona bila najveća pomoć Dida Mrazu.

– Mirgeš je moje rodno misto, tu sam odrasla, tu sam išla u školu, tu su moji pravi prijatelji s kojima i danas, posli toliko godina, ostajem u kontaktu. Jel, ako čovik ne pravi misiju prvo u svojoj kući, teško će moj u drugoj. Volim moje Ljutovo, moje Ljutovčane, zato je i ova dodila paketića počela baš ode – izdivanila je Ankica Orčić Utornik, pa se podsitila lipi slika iz ditinjstva.

– Moji roditelji su bili vrlo religiozni, svakog Božića bi uveče išli u crkvu, a jedno od najdivniji sićanja je vezano za detalj kad smo došli iz crkve jednog Božića, tata je sio nuz jelku i sviro citru, a mi smo pivali. Sićam se i debelog sniga, sankanja, imam više sićanja na Ljutovo nego na sva mista u kojima sam bila i ono di sam sad. Nisam virovala mami koja mi je divanila kako „Što si stariji – bliže si zemlji i svojem rodu", al sad vidim kako je tako. I zato, ako imam šansu štogod uradit korisno, onda ću to uvik prvo uradit za moje Ljutovčane, pa onda za ostale, pa zato i moje akcije uvik kreću u Mirgešu. Ovom priliku moram se zafalit i gospodi Takaču i Pejiću koji su pokretači akcije za pravljenje ovi humanitarni paketića, od koji sam ja dobila 25 komada za moje Ljutovo.

Ideja je bila da se Dida Mraz provoza karucama kroz sokake, naravno, prilikom pridaje paketića vodilo se računa o preventivnim mirama u aktuelnoj epidemiološkoj situaciji.

– Najbolje je ovako, nek dica izađu napolje, pa ćemo se svi radovat na friškom vazduhu. Jeste, pada kiša, al mi u inat kiši pravimo štogod što će dica pamtit.

Dida Mraz je, ko uvik, rado bio čekan, potvrđiva to i jedna mama, **Aniko Kričković**.

– Znači nam kad nam dođe Dida Mraz, i nama velikima, a dici pogotovo. Čekali su najmlađi Dida Mraza, sad su srićni zbog tog, a kad su dica srićna, onda smo srićni i mi veći!

Nije bila nevolja ni to što je misto sniga padala kiša, što je irvase i konje zaminio automobil, radost koja se uvukla u srca oni koji su poklone pripravili i oni koji su ji dobili, bila je jednaka. **N. S.**

OKONČAN PROJEKAT „MLADI BUNJEVCI U SOMBORU”

Pridstavili znamenite Bunjevce

Krajom 2020. godine uspišno je završen projekat „Mladi Bunjevci u Somboru” podržan od strane Grada Sombora. Tokom nikoliko miseci, učesnici projekta radili su na usavršavanju kroz pisane medije i izradu video zapisa. Na samom kraju projekta, zajedničkim zalaganjom, mladi novinari snimili su emisiju „Znameniti Bunjevci u Somboru” di su pridstavljena tri značajna Bunjevca iz ove varoši, koji su svojim radom dali značajan pečat u istoriji i kulturi Sombora.

Martina Dujmović, Martina Marton i **Luka Bošnjak** su dio ovog projekta, zajedno s **Ružicom Parčetić**, koja je nuz instrukcije uspišno vodila mlade novinare kroz sve oblike novinarstva.

– Prvi put sam stala prid kameru kako bi pridstavila značajnog Somborca Blaška Markovića koji je iza sebe ostavio jednu od pisama koja je nadživila svojeg autora. Rič je o pismi „U tom Somboru” koja se i danas piva i jedna je od obilužja našeg grada. Bilo je veliko iskustvo bit dio ovog projekta. Bit novinar nije lak poso, al s vrimenom sve se mož naučit – istakla je Martina Dujmović.

– Veliki somborski entuzijasta Ernest Bošnjak koji je želio od Sombora napravit Holivud, svakako je zaslužan da se o njemu divani. Dosad se moj glas čuo samo iza kamera, a ovog puta je iskustvo bilo drugčije. Nikoliko ponavljanja i snimanja nije bio ni malo lak poso, al na kraju trud se isplatio. Dopalo mi se bit dio ovog projekta i rado očekivam nove izazove koje će nam donet i nova godina – kazala je Martina Marton.

Martina Dujmović, Luka Bošnjak i Martina Marton

Dugogodišnji član sekcije mladi novinara „Bocko” i nuz već dobro znano pojavljivanje prid kamerama u ulogi voditelja emisije „Bunjevci u Somboru”, također je imo zadatak stat prid kameru u novoj emisiji i pridstavit još jednog znamenitog Bunjevca u Somboru.

– Martin Parčetić je bio prvi sudija, el gradonačelnik slobodnog i kraljevskog grada Sombora. Istorijski momenti su veoma značajni za jednu varoš ko što je Sombor, i to je svakako vridno pomena. Kroz projekat sam naučio dosta o istoriji i kulturi naše varoši i dopunio svoje dosadašnje znanje. Nije mi bilo teško stat prid kameru jel u tom imam već iskustva. Svakako ću u narednoj godini bit još bolji i iskusniji, a ideje i planovi već polagano dolaze same – istako je Luka Bošnjak.

Pridsidnica „Bunjevačkog media centra – Sombor” **Stanislava Lutkić** ko rukovodilac projekta, istakla je zadovoljstvo realizacijom i ostvarenim ciljovima, nuz probleme i poteškoće koje su zadesile kako druga udruženja tako i cili svit.

Tokom projekta, mladi novinari „Bunjevačkog media centra” u Somboru, došli su do novi ideja koje planiraje realizovat tokom 2021. godine. Nuz poteškoće tokom 2020. godine i vandredni situacija, mladi novinari su se uspili izborit i naučit tušta o novinarstvu, ko i uspišno sprovest projekat do kraja.

S. L.

IZ ŠTAMPE IZAŠO „BUNJEVAČKI KALENDAR ZA PROSTU 2021. GODINU”

Diče se kontinuitetom

Već 28 godina BKC Subotica stoji iza štiva koje se u bunjevačkim kućama čeka krajom godine

Iz štampe je, kako je to i običaj prid kraj godine, izašo „Bunjevački kalendar”, za prostu 2021. godinu. Iza izdanja i dalje stoji Bunjevački kulturni centar Subotica, dok je „Bunjevačka matica” suizdavač. Kalendar, ko i uvik, donosi upravo „kalendarski” dio, kako gergorijanski, tako i julijanski, a tu su i brojni prilozi koji će zaokupit pažnju čitalaca.

Kako ističe **Miroslav Vojnić Hajduk**, glavni i odgovorni urednik „Bunjevačkog kalendara”, aktuelna pandemija uticala je i na ovo izdanje, al ne toliko da se prikine ono čime se u redakciji najviše diče – kontinuitet.

– Ovo je 28. „Bunjevački kalendar” i ovo izdanje med sličnim najduže traje u kontinuitetu. Bilo je kalendara i ranije, prvi je izašo još 1868. godine, al su oni izlazili u prikidima – divani Vojnić Hajduk, pa nastavlja:

– Epidemiološka situacija je uticala na to da događaja u bunjevačkoj zajednici koju pratimo bude manje, a i ono što je održano, značajno je redukovano. Bez obzira na to, uspili smo pripravit dosta zanimljivog sadržaja. Tu su, ko i uvik, izvještaji o dešavanjima u bunjevačkim udruženjima, ima priloga vezani za istoriju, za aktuelna dešavanja u društvu, a sve to prate i odgovarajuće fotografije.

Sadržaj je, kako kaže naš sagovornik, raznolik, pa će svi moć pronać štogod zanimljivo.

– Meni su odlični prilozi dr Aleksandra Raiča i prof. Jovana Pejina. Autori su se bavili istorijom, jedan divani o temi vezanoj za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, a drugi poručiva kako Bunjevci moraje sačuvat iskonski identitet, te se borit protiv asimilacije. Virujem kako će većin bit interesantni prilozi vezani za 100 godina filatelije u Subotici, za početke razvoja sporta i turizma na Paliću, zanatstva u Subotici. Imamo i priča o običnim ljudima koji rade štogod zanimljivo, sačuvali smo tradicionalnu rubriku s receptima, ima i pisama, istina, manje neg ranije, jer su i saradnici imali problem s dostavljanjom materijala.

Miroslav Vojnić Hajduk

Nuz provirene saradnike, redakcija „Bunjevačkog kalendara” je i pojačana.

– Velik dio posla oko tekstova je uradio Joso Poljaković. On se još lane uključio u rad, a ove je baš „zasuko rukave”. On je bio i lektor i korektor, sve tekstove je prigledo, prilagodio. Imamo i novog tehničkog urednika Roberta Kiša. On je profesionalac u svojem poslu, pa i „Bunjevački kalendar” izgleda profesionalno.

To što je „Bunjevački kalendar” i 28. put ugledo svitlost dana zasluga je i oni koji su pomogli, kao i oni koji su imali i imaje strpljenja za izdanje.

– Teško bi bilo izdat „Bunjevački kalendar” brez pomoći „Bunjevačke matice” i Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine. Imamo i veliko razumivanje i povirenje „Grafoprodukta”, jel još uvik čekamo sridstva koja su nam odobrena po konkursima na lokalnom, pokrajinskom i republičkom nivou.

Kako na kraju dodaje Miroslav Vojnić Hajduk aktuelna situacija je donela još jedan problem – distribuciju.

– Ne možemo održavat uobičajene promocije, ne možemo do Bunjevaca u Mađarskoj, teško ćemo i do Bunjevaca u Somboru, al se nadamo kako će sve na kraju bit dobro. „Bunjevački kalendar” ima tradiciju od skoro tri decenije, rado je čekano štivo u bunjevačkim kućama krajom svake godine, a virujem kako će naš kalendar nać put do oni koji ga čekaje.

N. S.

NOVO IZDANJE NAŠE SUGRAĐANKE MARIJE HORVAT NOSI SIĆANJE NA NIKA PROŠLA VREMENA

Zaustavljeni momenti bačke ravnice

Drugo izdanje knjige „Promaja u pendžerima vrimena" svidočanstvo je kadgodašnjeg života ljudi iz naši krajova

Nuz moto kako je „lipa pisana rič" njezin izbor kroz život, naša sugrađanka **Marija Horvat** stala je iza još jednog izdanja – dorađene knjige „Promaja u pendžerima vrimena". Prva je svitlost dana ugledala 2008. godine, druga više od decenije kasnije, al s istim motivima, istom porukom i dodaćemo – lipim fotografijama.

– U drugom izdanju se nalaze i nike nove fotografije. Ima više salaša, izmed ostalog tu je i slika mojeg salaša iz ditinjstva koju je nasliko moj pokojni brat. Ima i moji pisama, na bunjevačkom i mađarskom, jel koliko sam Bunjevka, toliko sam i Mađarica. Na zadnjim koricama je fotografija „zelene fontane" koje nema, baš ni ko većine salaša koji su uvaćeni mojim foto-aparatom – pripovida nam Marija Horvat.

Saznajemo kako ljubav prema fotografiji traje decenijama, al i da su prve dvi plate očle upravo na nabavku jednog.

– Zaposlila sam se 1964. godine i prve dvi plate sam čuvala za foto-aparat „Pentonu". Njega sam nedavno poklonila za izlog radnje „Zoom photo" u Subotici.

Zanimljivo je i kako je na osnovu lipi fotografija i lipe pisane riči Marija Horvat proputovala cilu Evropu.

– Mene je ta lipa rič zaista vodila po Evropi. Naime, radila sam honorarno za „Subotičke novine", „Bunjevačke novine" i „Hetnap", a sve honorare sam sačuvala i potrošila na putovanja. Sad imam sve evropske metropole na dlanu, al i na hiljadama fotografija.

Nuz sklad fotografije i pripovitke mora ić i sklad u familiji - Marija Horvat (gornji red, livo)

Lipo je bilo obać Pariz, Beč, Monako, al je jednako lipo obać, na primer, salaše Gornjeg Tavankuta, Verušića...

– Iz takvi posita su nastale brojne pripovitke, i sve su one ostavile nike niti i na mojoj duši. Do sagovornika sam dolazila na razne načine, automobilom, biciglom, špediterom, pa i pišce. Sićam se kako sam išla tri kilometera pišce da bi fotografisala jednog pivca za naslovnu stranu „Bunjevački novina". Volila sam radit pripovitke s običnim ljudima, što je malo ko radio. Raduje me i kad mi se javi kogod od junaka moji pripovitki, da mi otkrije štogod novo.

Za svoje fotografije kaže kako one nisu umitničke, neg su fotografije trenutka, biluži brojne momente koje potom čuva zauvik. Zauvik ostaju sićanja na stare predmete koje rado voli fotografisat, al i tuga za salašima koji više nema.

– Nije to nostalgija, to je moja ideja da zabilužim ono što nestaje. Mnogi salaši koje sam fotografisala za prvo izdanje više ne postoje. Možda ostaje po koji drač da podsića na nji, rpa zemlje... Na mojim fotografijama su često i listve, a uvik sam se pitala ko se poslidnji penjo po njima, ko je s nji brao jabuke...

Veliku podršku u svojem poslu Marija je imala, naravno, u porodici. Nuz sklad lipe pripovitke i lipe fotografije iđe i sklad u kući. Uostalom o tome divani i podatak kako je početkom decembra obilužila tačno 55 godina braka sa svojim životnim saputnikom **Ferencom**. „Momak" iz Plandišta i cura iz „Alekse Šantića" u Subotici žive zajedno već više od polak vika, svidočeć o prominama koje se dešavaje, a nasliđe se čuva i kroz praunučad.

Knjigu „Promaja u pendžerima vrimena" izdala je Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca", nuz podršku Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose s virskim zajednicama. Informacije o knjigi mogu se dobit ko autorke (024/550-230)

N. S.

I OVE GODINE DONOSIMO „LUCIN KALENDAR”

Ni klima više nije ista

Poštivani čitaoci, i ove godine vam donosimo „Lucin kalendar”. Rič je o tradicionalnom praćenju vrimena od Svete Luce do Badnjeg dana, na osnovu čeg se donosi pridviđanje vrimena u godini koja slidi. Ko i prijašnji godina vrime je pratio **Branko Pokornić** iz Bajmoka, a evo i kako će vrime bit, bar na osnovu nagovištaja iz „Lucinog kalendara”.

Januar: U prvoj dekadi u jutarnjim satima tmurno i proladno vrime s prizemnim mrazom i temperaturom oko 0°C. Slidi period u toku dana s povrimenim padavinama prominljivog intenziteta, s temperaturom iznad 0°C do 5°C. Druga dekada nosi stabilizaciju vrimena nikoliko dana. Moguća kraća promina vrimena nuz kišni prolazni period, i temperature od 0°C do 5°C. Krajom druge dekade i početkom treće dekade lipo, stabilno vrime, s povrimenim sunčanim periodima i temperaturom i do 6°C. Pri kraju treće dekade promina vrimena s povrimenim padavinama, al i dalje s temperaturom oko 2°do 4°C. Sam kraj miseca donosi vitrovito vrime.

Februar: U prvoj dekadi jutra proladna s prizemnim mrazom, tokom dana stabilizacija vrimena nuz vitar slabijeg intenziteta s temperaturama oko 0°C pa do 3°C, koje traju do polovine druge dekade. U drugoj polovini druge dekade slidi promina vrimena nuz pojačan vitar i snižne padavine slabijeg i sridnjeg intenziteta. Ovako vrime traje mistimično do kraja druge dekade. Treća dekada donosi kratak pristanak padavina, temperature do 2°C, dok pri kraju dekade slidi nastavak padavina prominljivog intenziteta, s temperaturom do -3°C. Moguća poledica.

Mart: Tokom prve dekade vrime vitrovito, proladno, s temperaturom 2°C, sve do kraja dekade. U drugoj dekadi vrime stabilno, brez padavina i dalje vitrovito s temperaturom do 6°C. Treća dekada u početku brez veći promina, vrime stabilno i nuz pojačan vitar. Pri kraju treće dekade mistimično pojava rosulje, temperatura do 3°C.

April: Sam početak prve dekade nosi oblačno vrime s povrimenim padavinama prominljivog intenziteta, a tokom dana vrime s temperaturom od 3°C do 6°C. U drugoj dekadi vrime stabilno, s blagim vitrom i povrimenim sunčanim periodima, nuz povećanje temperature do 20°C. Tokom treće dekade ne dolazi do značajni promina vrimena. U jutarnjim satima moguća pojava magle, i sa štogod nižim temperaturama, u toku dana do 16°C.

Maj: U prvoj dekadi jutra tmurna i kišna, s temperaturom oko 6° do 10°C. Tokom dana uglavnom oblačno s padavinama prominljivog intenziteta. Tako vrime će se zadržat do polovine druge dekade, s temperaturom oko 15°C. Potom dolazi do stabilizacije vrimena s pojavom sunčani razdoblja s porastom dnevne temperature na oko 20°C, sve do početka treće dekade kad dolazi ponovo do promine vrimena i nastupa period tmurnog vrimena do kraja miseca, nuz oblačno i kišno vrime, sa temperaturnim kolebanjima.

Jun: Nastavak prominljivog vrimena, čas kišno, čas dan-dva stabilno. Tokom prve, pa i druge dekade, temperatura oko 20°C. Početak treće dekade nosi nikoliko dana stabilno vrime, pa ponovo nailazi kišni period sve do prid kraj miseca. Tokom miseca nema ekstremno visoki temperatura koje će biti oko prosične temperature za ovo doba godine – oko 25°C.

Jul: Nastavak nestabilnog vrimena s proladnim jutrima s čestim padavinama u prvoj dekadi, temperature od 23° do 27°C. Slidi stabilizacija u drugoj dekadi, al ne zadugo. Ponovo nailazi period prominljivog vrimena s povrimenim padavinama. U trećoj dekadi stabilizacija vrimena, sve do kraja miseca s postepenim porastom dnevne temperature, iznad 27°C.

Avgust: U prvoj dekadi nastavak stabilizacije vrimena s friščijim jutrima, temperature 16°C s blagim porastom temperature i dosta topli dana. I u drugoj dekadi brez promina. Lipo i toplo vrime s temperaturom iznad 30°C. I u trećoj dekadi stabilno vrime s prosičnom temperaturom za ovo doba godine, nuz pojavu vitra prominljivog intenziteta u nikoliko navrata.

Septembar: Uglavnom jutra proladna, s temperaturom 10°C do 12°C. Tokom dana u prvoj dekadi moguće prolazne padavine slabijeg intenziteta. Slidi stabilno vrime, sunčano, s temperaturom oko 25°C, s vitrovitim periodima slabijeg intenziteta, sve do kraja druge dekade. U trećoj dekadi stabilno vrime brez promina.

Oktobar: Nastavlja se stabilno vrime. U jutarnjim satima proladno s temperaturom oko 6°C. U prvoj dekadi tokom dana sa štogod višim temperaturama u odnosu na prosik za ovo doba godine. Nema bitni promina ni u drugoj dekadi, dok u trećoj dekadi slidi vrime stabilno, al vitrovito sve do kraja miseca. Temperature izmed 13°C i 20°C.

Novembar: Brez bitni promina u prvoj dekadi. Jutra proladna, al s temperaturama do 5°C. Vedro i stabilno do polovine druge dekade, dnevne temperature izmed 6° do 8°C. Potom dolazi do promine vrimena, nailazi kišni period koji će potrajat nuz kraće prikide do kraja miseca. Slidi blagi pad temperature – zalađenje.

Decembar: U prvoj dekadi vedro i stabilno vrime brez padavina, al vitrovito s temperaturom u jutarnjim satima od 2°C do 6°C. Tokom druge dekade brez veći promina. Suvo i stabilno vrime s temperaturama iznad 4°C. Ni u trećoj dekadi se ne očekivaje padavine tako će se i naredna Nova godina dočekat brez sniga.

Zaključak: Očigledno dolazi i na ovim područjima do promine klimatski uslova, ostajemo uskraćeni za snig i zimu. Prvi kvartal obećava malko više padavina, al ne i dovoljno, jel ima dosta vitroviti dana. U drugom kvartalu april je suv, a štogod više obimniji padavina biće u maju i junu.

Treći kvartal, odnosno jul, popravlja potribu za vlagom usivima, al u avgustu je ponovo povišena temperatura (kanikula), nuz mogući povrimeni olujni vitar. Tako štogod je moguće i u septembru, u drugoj polovini miseca. U četvrtom kvartalu produžava se „miholjsko lito” sve do druge polovine novembra, dok nam decembar ostaje brez padavina i s temperaturama iznad 0°C.

BOŽIĆ JE BIO NAJRADOSNIJI U KUĆAMA DI SU GA ČEKALI NAJMLAĐI

Bogatstvo je u porodici

Najradosniji praznik, el svetac kako se češće kaže u našim krajovima, je svakako Božić. Čekali su ga i mladi i stari, al je nekako pravilo da se Božić čeko najradosnije u onim kućama u kojima ima male dice. Upravo je radost Božića poslidnje tri godine posebna u porodici **Vojnić Hajduk** u Starom Žedniku. Mali **Kosta** se spremo dočekat već svoj treći Božić, al je ovo verovatno prvi kako je i aktivnije bio uključen u cile pripreme.

– Kosta je nedavno proslavio drugi rođendan, 2018. godine za Božić nije imo ni misec dana, prošle godine je bio baš mali, a sad je već čeko, baš ko i mi kad smo bili mali. Naravno, morali smo mu objašnjavat da se grana ne dira, a srića je što su kugle danas uglavnom plastične, pa i nije velika nevolja ako koja i padne – divani **Saša Vojnić Hajduk**, a njegova supruga **Dijana** nastavlja:

– Možda i jelka nije toliko interesantna koliko ostale sigračke, dekoracije. Učili smo i nike pismice za Božić, učio ji je i u vrtiću, a napravio je i svoj prvi ukras koji je, naravno, najlipši ukras na našoj grani. Prija Božića smo obilužili Materice i Oce, a iznenadio se poklonima koje je dobio.

Božić ditinjstva Saše i Dijane bio je onaki kakog i Kosti žele – pun radosti i porodične topline. Pribiranje po božićnim uspomenama prolazi nuz smijanje.

– Kad smo bili mali čekali smo Božić cile godine. To je bilo čarobno vrime za nas. Naravno, čekali smo i poklone, išli na „ponoćnicu" na Badnje veče, bacali i petarde... Najmlađi u familiji bio je položaj, nosio je sviću... Na Badnji dan smo svi postili, pa smo s nestrpljenjom čekali večeru, pasulj, ribu. Prija tog je bilo obavezno za zdravlje, jabuke, orasa, bili luk, med. Posli smo čekali „Bogicu", mislili se šta ćemo zateknit pod granom, mirili jel smo bili dosta dobri cile godine, nadali se kako su podikoji nestašluci ostali nezabiluženi... Sve su to lipa sićanja.

Dijana, Kosta i Saša Vojnić Hajduk

Ko jedan od posebni Božića Saša se sića onog kad je prvi put išo u vašange.

– Imo sam desetak godina kad sam posli večere bio i ja dio ovog sad već skoro zaboravljenog običaja. Bila je grupa od 20-30 ljudi iz ulice, bilo je i nas dice. Cilj je bio što smišnije se obuć i tako obalazit kuće, šalit se. Onda mi je to bilo baš simpatično. I danas jedan komšija iz ulice skupi grupicu dece, pa onda idu u vašange. Nije to ko što je kadgod bilo, al je važno što se običaj održo.

U bunjevačkim familijama nije ritkost čuvanje tradicije, a posebno je za Božić vezan dobar dio lipi običaja.

– Prija Božića su Materice i Oce, to i danas redovno držimo, iđemo i kod moji roditelja i kod Sašini. Obašli smo i moju baku na Materice. Ima 82 godine, al je to nije spričilo po običaju nas dočekat i ispratit ko i svake godine – nadoveziva se Dijana, a ko najvirnije čuvare običaja pripoznaje porodice:

– Tušta tog nosimo iz naši porodica, a sad, kad pripravljamo Božić za našeg sina, trudimo se sve ono što su učili nas, naučimo i mi njega. Kogod će možda kazat kako se na selu virnije čuvaje običaji, mada to ne mora bit tako. Božić je prilika za okupljanje porodica, kako na selu, tako i u varoši.

Naravno, vrimena se minjaje, sve nam je nekako dostupnije, pa se stiče utisak kako radost, pa i oko Božića, kraće traje. El smo, jednostavno, navikli na jedan ubrzan tempo života, pa i radosti.

– Sad je stalno nika jurnjava, sve je brže neg u vrime iz pripovitki naši roditelja. Čini nam se kako su oni bili zafalniji s manjim stvarima neg mi danas. Eto, za Božić su kadgod bili dovoljni grana, žito i malo slame ispod, pa se stvorila magija u kući. Danas imamo mnoštvo ukrasa, dekoracija, sijalica... Sad su nam stvari dostupnije neg generaciji naši roditelja, pa i generacijama prija nji. Zato je možda kadgod Božić i više sijo, iako je bio skromnije okićen. Pogledajte i poklone. Danas, kad dica imaje skoro sve, teško ji je obradovat, teško je pronać štogod što će im držati pažnju duže od dva-tri dana. Možda je ovaj Božić, čekan u jednoj čudnoj godini, bio i prava prilika malo se odmaknit od svakodnevne jurnjave, bit svisniji bogatstva koje se nalazi u našim porodicama.

I nek Božić ne mirimo stvarima koje su napunile astal, poklonima pod granom, neg punim srcima nas koji smo sidali oko astala i iskrenim dičijim osmisima i „punim" očima koje ne mogu sakrit radost koju Božić donosi u naše domove.

N. S.

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Doček kod kuće

Završila nam se Stara godina, jel „Silvester papa godinu zaklapa”, pa smo zakoračili u Novu godinu. U noći izmed Stare i Nove godine, kadgod se nije nikud išlo. Stariji su kazali kako se onda završilo dobro i zlo iz Stare godine. Prid veče su se služile po crkvama mise zafalnice, a svaki je imo za čega zafaljivat Bogu, za sriću, za zdravlje, za dobar rod, za lipo vrime i druge darove koje smo imali u toj godini.

Doček Nove godine se kadgod nije pravio, nit je kogod budan čeko. Ona je svakako došla, al smo svi mi jednu godinu stariji. Kadgod se dici nije kupovo poklon za Novu godinu, a Dida Mraza niko nije ni spominjo u kadgodašnje vrime, pa dica nisu ni čula za njeg. Novu godinu su slavili svaki kod svoje kuće. Kuvala se svečana užna, pa se u kadgodašnje vrime zvala užna na Mali Božić, kako su Bunjevci zvali Novu godinu.

Bunjevci su narod koji je oduvik čuvo i nigovo svoje običaje, svoj divan, svoju ikavicu, kulturu, nošnju, pisme i igre, slavili su svece po običaju. To se prinosilo s kolina na kolino, a sve su to oni doneli sa sobom kad su se doselili u ove krajove pa nek mladi dobro ubardaje ko su i šta su. Nek ni za šta na svitu ne odbace, pa prime tuđe. Stariji su kazali: „Tuđe poštivaj, a svojim se diči. Drž se uvik roda svog, pa će sriće dat Bog”. Čeljad su jedni drugima čestitali Novu godinu, a odgovaralo se: „Živi i zdravi bili!”.

Pleten kolač, božićnjak, se uzme ispod grane, pa se na Novu godine ide misto kruva. Iz bunara se izvadi jabuka koja se spušta na Badnje veče. Podili se na toliko komada koliko ima čeljadi za astalom, pa ako je jabuka zdrava i porodica će bit zdrava. Ima ko se držo običaja da za Novu godinu kuva svinjsko meso. Kažu svinče kad rije, gura zemlju naprid, pa će i imanje ić naprid. Kokoška kad začeprka zemlju, trunje leti na sve strane, pa će se i imanje razilazit na sve strane.

Naši prici su zdravo vodili računa nek se imanje ne raziđe, pa bilo ono malo el veliko. Svaki je gledo nek ga još malo uveća, šta će ostavit dici, pa će od tog živit. Jel u kadgodašnje vrime čeljad nisu bila zaposlena u preduzećima i nisu imala penziju. Živili su od svojeg rada na njivama.

Kazalo se: „Složna braća nove kuće prave, a nesložna stare prodaju”. Uvik je bilo oni koji se nisu slagali, grabio je svako sebi, tili bi više, pa su izgubili i ono što su imali. Sloga je od Boga, a nesloga od zloga.

Slama iz sobe se iznesivala 2. januara. Onda se i grana raskiti, salonski šećer se podili dici, a drugi ukrasi se metnu u škatulje i ostave se za drugi Božić. Otare se prašina, a soba podmaže.

Lucin kalendar

Ljudi su gledali „Lucin kalendar” pa su po tom nagađali kaki će koji misec bit, sušan, el kišovit, pa su po tom raspoređivali poslove na njivama. Kad su se Bunjevci u davna vrimena doselili u ove krajove prija tušta godina, život njim je bio težak, sve do sloma Turaka. Snalazili su se kako su znali i umili. U to vrime nije svaki salaš imo ni sate, al su zdravo dobro znali odredit koliko je sati. Slušali su kad zapivaje prvi pivci, a malo kasnije i kad zapivaje drugi pivci, jel pivci nikad nisu zatajili pa prispavali zoru. Određivali su vrime po znakovima sunca, miseca i zvizda na nebu. To je tako trajalo godinama dok nije bilo radija kad su mogli čut prognozu vrimena.

Pratili su misec noćom i gledali kaki krug svitla ima okolo, pa su i po tom jesapili kako vrime mogu čekat. Ako je pridveče na zapadu nebo crveno, sutra će dan bit vitrovit. Ako sunce izađe u vedro, pa friško zađe za oblak, taj dan će padat kiša. Ako se vozovi i zvona čuju iz daleka biće vedro vrime. Kad zvizde zdravo trepere, a oko miseca sija velik krug biće zdravo zima. Ako divlje guske lete na dolnjak biće zima, a ako lete na gornjak vrime će otoplit. Ako dim iz odžaka iđe upravo gori biće vedro i ladno vrime, a ako pada dim doli, vrime će odvugnit. Kazalo se dolnjak viter, za večeru kiša.

Ako mravi izađu iz zemlje i ostanu u velikom čoporu, ako se vrepci kupaje u prašini, ako su muve zdravo opasne i napadaje josag, to su bili znakovi da će padat kiša. Ako se iz daleka čuje dugačka i podmukla grmljavina onda se mogo očekivat led. Kad u crkvama odzvone večernja zvona, čeljad su, di se ko nađe, molili pozdravljenje Gospi. Posli tog nikad nije pado led, a sad zna led past i noćom, a možda više niko ni ne moli pozdrav Gospi. Ako na Velik petak pada kiša, kazali su biće crvljivo voće, a to je bilo davno kad se voće nije ničim polivalo. Kako je vrima na 40 mučenika, tako će bit još 40 dana.

Izreke o pridviđanju vrimena

Bilo je i tušta izreka koje su nagovištavale kako će bit vrime. „Ako je maj ladan neće svit bit gladan”; „Đurđevska, spasovska i dovska kiša zlata vride”, „Ni u kiši blaga, ni u suši gladi”. Kadgod je bilo tušta kojikaki izreka, koje se i danas spominju. „Što se list duže drži, to se zima dalje pruži”; „Sveta Kata, snig za vrata”, „Januarska kiša sve usive šiša”; „Crn Božić, bili Uskrs”; „Bolje vidit kurjaka zavijajuć nek na Marin sunce sijajuć”. „U novembru grmljavina, biće rodna iduća godina”, „Blagovist, pripovist”: „Sveti Grgo travu trgo”, „Sveti Matija led razbija, kad ga nema, on ga sprema”; „Bolje nek te majka bije, neg u martu sunce zdravo grije”.

Virovalo se ako se u tri subote ne pokaže sunce ni malo, kako će bit dobra godina. Ako se dere suvoljaga, ako krtina rije ispod strije, ako ker zavija pod pendžerom, kazalo se kako će bit štete, el nesrića. Nikaki veći poso se nije počimo radit petkom, jel su stariji kazali: „Ako je petak, nek nije početak”.

Vrime disnotora

U januaru se nije ništa radilo na njivama kazalo se zemlja stara zimi odmara. U januaru se najviše pravili disnotori, jel je to bilo najbolje vrime da se meso dobro oladi. Disnotor se mogo pravit svaki dan osim petka, jel kadgod su naši stari petkom postili. Udate ćeri i zetovi s dicom su dolazili kod roditelja uveče, na koli el soncama dobro umotani u opaklije, a sinovi i snaje su obično živili u kući. Muškarci se dogovore kako će i ko će šta radit, a žene su čistile bili i crni luk, pripravljale velike sude, što se ne asnira svaki dan. Dica su se veselo sigrala. Svi su išli ranije spavat, al su zato ujtru svi rano ustajali. Kadgod su svinje palili slamom, jel nije bilo butana. Ložilo se u dvi katlanke, u jednoj se grijala voda, a u drugoj kuvala obara. Žene su prale i čistile criva, a muškarci su sikli meso, nadivali divenice, krvavice, topili mast. Domaćica je nastavila paprikaš u velikoj kastroni. Ako je koja žena bila u blagoslovenom stanju, nisu joj dali stariji radit s crivima i s krvlju, a svi si došli užnat. Bio je običaj da se dvojitroji komšijama, odnese zdilica paprikaša za koštanje. Za večeru se pekli fanki, i spremala disnotorska večera, cakom-pak čorka, peklo se mesa, divanice i krvavica. Posli večere su dolazili mladi s kakim svircom. Svi su bili veseli, pivali, igrali i veselili se. To je bio običaj i sastavni dio života, našeg bunjevačkog svita na salašima. Posli se o tim divanilo kako je bilo veselo i pamtilo se dogodine.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Januar je posvećen imenu Isusovom. Nova godina - Mlado lito je 1. januara, a što se kadgod kazalo Mali Božić. Drugog januara je Blažena Divica Marija Bogorodica. Po crkvama se služe svete mise i moli za mir, nek Nova godina bude mirna cilom svitu, brez razlike na boju kože i viru, el naciju. Ime Isusovo je trećeg januara, to je dan kad su malog Isusa osmi dan posli rođenja odneli da se obriže, po Mojsijovom zakonu. Iako je bio Božiji sin, oni su sve ovozemaljske zakone izvršili, nek bude jednak ko drugi u to vrime. Zvanično ime su mu dali Isus, kako ga je anđo nazvo prija njegova začeća.

Bogojavljenje - Tri kralja su 6. januara, a taj je svetac stariji od Božića, jel je taj događaj Bog još u Starom zavitu objavio priko proroka, zato se i zove Bogojavljenje. Proroci su proricali kako su bili upućeni, kako će se rodit sin Božiji spasitelj svita koji će spasit svit od grija. Kad se Isus rodio na Nebu se pojavila čudna zvizda, koja je bila niža i drugčija od sjaja ostali zvizda. Tri kralja krenu na put s Dalekog istoka, a put je u to vrime bio težak i naporan, a putovali su na devama. Tri kralja su se zvali Gašpar, Melkior i Baltazar. Zvizda koju su vidli dovela ji je u Betlehem, pa se zaustavila više štalice di se rodio Isus. Oni su se Isusu poklonili i dali mu dar što su poneli, zlata, tamjana i smirne (mirišljivo ulje), pa se vratili natrag u svoju zemlju. Svetom Josipu je anđo u snu javio nek s Marijom i Isusom biži u Egipat kako bi Isus sačuvo od Herodove osvete i smrti.

Obraćanje svetog Pavla je 25. januara. Pavle je krenio u Damask kako bi progonio kršćane. Jedared je na putu doživio viđenje. Obasjala ga je velika svitlost s neba, on se zdravo poplašio, pa je pao s konja i čuo glas: „Pavle, Pavle zašto me progoniš?". A Pavle pita: „Ko si ti?" Opet čuje glas: „Ja sam Isus kojeg ti progoniš". Kad je usto sa zemlje ništa nije vidio, bio je slip. Oni koji su ga pratili na putu, odveli su ga u Damask. Pavle tri dana nije ništa ijo ni pio, tako se obratio i onda je progledo i prikrstio se. Posto je apostol koji je pripovido evanđelje Isusa Krista. Bio je progonjen i zatvaran, al je i u tamnici piso poslanice svim narodima za obraćanje.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Svinjsko za Novu godinu

Kisela čorba

1 kg svinjskog mesa s košćuricama
1 peršin
1 šargaripa
1 glavica crnog luka
1 kašika začina
2 žumanjceta
1 deci pavlake
1 limun

Meso isić na manje komadiće, metnit u lonac, nalit 3 litre vode, dodat isičen peršin, šargaripu, luk i začin, pa na laganoj vatri kuvat. U zdili umutit žumanjce i pavlaku, pa to salit u kuvanu vruću čorbu, dobro izmišat, nek se izjednači. Zakiselit s limunom po ukusu i iznet na astal.

Pečenica

2 ½ kg svinjskog mesa od vrata brez košćurica
1 kašika soli i vegete

Meso isić na manje komade, natrljat soljom i začinom, ostavit nek odstoji jedan sat. Meso poslagat u tepciju, dodat malo masti i vode. Kad se ispeče, poslagat na pladanj.

Tatar sos

Tri prisna i tri kuvana žumanjceta umutit u porcelanskoj zdili s varnjačom, dodavat kap po kap 8 kašika maslinovog ulja i po dvi kašike slačice i kisele pavlake, sok od jednog limuna. Stalno mišat, kad se sve sjedini sos je gotov.

Torta

Za kore
8 biljanaca
20 deka šećera
8 deka brašna
20 deka samliveni ora

Za krem
8 žumanjaca
8 deka čokolade
20 deka šećera
sok od jedne pomorandže
25 deka margarina
2 deci slatke pavlake

Od biljanaca, šećera, brašna i ora ispeć dvi veće kore u tepciji na artiji za pečenje. Pečene rasić da se dobiju 4 kore. Za krem žumanjca umutit sa šećerom, dodat sok od pomorandže i kuvat na pari, dodat čokoladu i dobro promišat. Kad se proladi dodat umućen margarin, kremom namazat kore, pa tortu cilu namazat umućenom slatkom pavlakom.

A. V. K.

Zoran Gabrić

NA SELU SU LJUDI UPUĆENIJI JEDNI NA DRUGE, I KAD SE RADI I KAD SE SLAVI

Najbolje je ono što sami pripravimo

Vrime posli 29. novembra se u našim krajovima tradicionalno koristi za obavljanje disnotora, a tako je i u familiji Gabrić iz Starog Žednika

Po dobroj staroj tradiciji u našim krajovima je vrime posli 29. novembra idealno za pravljenje svinjokolja, disnotora, već ko kako zove proces koji za cilj ima obezbeđivanje čitave lepeze friški i suhomesnati proizvoda. Od te tradicije ne odustaju ni u familiji **Gabrić** u Starom Žedniku, a disnotor je proces koji traje cio dan.

Moba se okupila u zoru, a posli zdravice i ručka, krenilo se na poso. Da je sve dobro urađeno potvrdile su i friške domaće divenice koje su dio tradicionalne večere za ovake prilike.

– Mi smo prišli iz varoši na selo prija 6 godina, jel ode, izmed ostalog, imamo i mogućnost za sebe odranit šta nam je potribno. Tako imamo i svoje ranjenike, a držimo se tradicije da, čim prođe 29. novembar, pripravljamo meso, slaninu, šunke, divenice... proizvode koje koristimo posli tokom cile godine – divani **Zoran Gabrić** koji je komandovo cilom „operacijom", al i uradio veliki dio posla.

Učitelj i učenici: Zoran Gabrić i „šegrti" Đorđe Golić i Andrija Gabrić

Primećivamo i par momaka koji su učili kako se šta radi, pa i pomagali. Nuz Zoranove sinove **Aleksandra** i **Andriju**, tu su bili i njevi drugovi.

– Gledamo i dicu uključivat u cio proces, pa nek oni u narednom periodu priuzmu od nas ove „male tajne". Mladi, ko mladi, jedni oće učit, drugi neće, al moraje. Ne mož se tu tušta pogrišit, važno je nek izgleda lipo, al nije problem ako se štogod i zasiče kako ne triba. Ne iđe na izložbu. Mi stariji se šalimo s mlađima, mlađi međusobno, zasad nas starije mlađi ne prozivaje.

U petočlanoj familiji Gabrić slaninu svi vole, al su za ostale specijalitete ukusi različiti. Jedni bi nek bude više divenica, drugi su za šunku, treći za pečenicu, a na „baći" je da napravi balans. Dok divani o disnotoru, naš sagovornik, koji je dugo živio u varoši, ne mož a da ne primeti kako su ljudi na selu upućeniji jedni na druge.

– I dalje se zadržala tradicija da komšije jedni drugima pomažu. Disnotori su uvik bili i prilika

za zimsko druženje, kad se završe obaveze na njivama. Pa onda jedne nedilje radi jedan, druge kogod drugi, a svi pomažu svakome. Jedni rade, drugi gledaje, pa se malo zamine. U ovom kraju se taj običaj i zadržo. I nama, na primer, pomaže komšija Miran. On ima velike radionice i astale, pa onda kod njega uradimo poso, zaštićeni od vrimenski (ne) prilika. Ove godine nas je vrime poslužilo, al zna bit i dobrim ladnije, s kišom...

Ko na ispitu: Aleksandar Gabrić i Đorđe Golić

Najhrabriji od mlađe generacije da se pojavi prid foto-aparatom bio je **Đorđe Golić**. Kaže kako je ovo poso kojeg nije loše znat, jel je uvik bolje i jeftinije uradit svoje sam, neg tražit i plaćat mesare.

– Počeo sam i kući da radim, ali mi je značajno ovo što naučim od Zorana, koji baš zna da uradi posao, ali i da pokaže. Drago mi je što ću nešto da naučim. Uz to je uvek zanimljivo i druženje, a uz šalu svaki posao lakše prođe. Svi se smejemo, svako dođe na red da bude „prozvan", ali se niko ne ljuti. Ne sme se pogrešiti jedino kod kobasica. To mora da radi neko ko zna, ako se kobasica zamesi loše, tu nema pomoći, a ovo ostalo se sve da ispraviti i kroz ispravke i savete se nekako najbolje i nauči – divani nam Đorđe.

Ima posla, itekako, i za žene, one spremaju ručak, posli užnu, takozvani „ciganj pečenj", na kraju budu pečene divenice, a pripravljanje rane je samo jedan dio brojni obaveza.

– Čistimo bili luk, burag, criva se sad kupuju, s tim se više ne bakćemo. Biće i fanaka doveče. Kad se radi napolju, težak fizički poso, onda se triba i dobro naist. Ima dovoljno posla za sve, kako za one koji rade napolju, tako i za one koji su unutri. I kad svako radi svoj dio posla, onda i cio poso iđe „ko podmazan" – komentariše Ksenija Gabrić.

Ranjeniku valja nebrojeno puti odnet ranu, čistit, dosta je posla i oko svinjokolja, pa onda soljenje mesa, dimljenje... Čini se kako je lakše otić u dućan i kupit gotovo.

– Dal je to lakše, el teže? Baš sam niki dan vidila u dućanu kako je kila šunke oko 2.000 dinara. Ako imate petočlanu porodicu u kojoj su svi aktivni, radni, onda jedna kila baš i nije značajna količina. A probajte tako lako zaradit te novce – ostaje čista ekonomska računica ko poruka za kraj. O kvalitetu domaćeg i industrijskog suvišno je i divanit. **N. S.**

BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR

Ostani odgovoran!

Sačuvaj sebe i druge!

NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE
BNS
SUBOTICA

VELIKANI TAMBURAŠKE MUZIKE – I DIO

Tamburaši, tamburaši, svirajte mi malo...

Tamburaške bunjevačke bande, i naravno, svirci ostavili su velik trag u nigovanju bunjevačke pisme do današnji dana. Bunjevačke bande su se osnivale po selima, al i u većim sridinama di su nigovali izvornu bunjevačku pismu.

Svirali su na raznim okupljanjima, svatovima, prelima, disnotorima, porodičnim i drugim okupljanja. Nezaobilazan dio ti bunjevački tamburaški bandi kroz decenije sviranja bili su romski svirci. Jedan od najpoznati tamburaša ovi prostora **Tumbas Pere Hajo** je također sarađivo s najboljim romskim tamburašima svojeg vrimena. To potvrđiva i saradnja s **Aleksandrom Aranjickim**, kad je Hajo 1938. godine posto članom i kapelnikom orkestra Radio Beograda di je dio sviraca bio romske nacionalnosti. Na ovoj dužnosti je imo i zadatak kako bi svojim kompozicijama obogatio muzičko tamburašku literaturu. Piso je mnoge partiture za tamburaški orkestar i druga dila kaka se ranije sa tamburaškim sastavima nisu izvodila.

Najviše spominjani romski tamburaši su **Miloš Veliki** i **Miloš Mali** kroz pisme **Zvonka Bogdana** koji su svojim izvođačkim umićom ostavili izuzetan trag onog što su znali i umili na tamburi izvest.

Miloš Nikolić – Veliki rođen je 17. avgusta 1919. godine u Deronjama, malom selu nuz Odžake, od baće **Stevana** i majke **Vukosave**. Ko malo dite se počo družit s instrumentom, čelom, koje će mu donet slavu. Rasto je u sridini di je tambura bila na cini. S trinajst godina ga je pozvo u to vrime čuveni

Fotografija dva združena orkestra 1957/8. godine. Stoje,sleva:Jovica Jovanović, Spasoje Nikolić, Blagoje Jovanović, Miloš Nikolić Veliki, Savica Vladisavljev, Aleksandar Nikolić Šandor, Ivan Nikolić i Stevica Vladisavljević; sede u drugom redu, sleva: Joška Hano Branko Vladislav. Dragan Nikolić, Vlado Nikolić i Đurika Hano; u trećem redu, sleva. Lazo Vladisavljević, Pero Tumbas Hajo i Dušan Aleksandrović

Fotografija između 1935. i 1940. godine. Sede, sleva: Joška Hano (basprim), Stevan Nikolić (prim), Rudika ? (prim), Perica Peco (čelo), stoje, sleva: Geza ? (čelo). Drago Jovnović (kontra), Jovan Nikolić Janoš (bas), Milivoj Jovanović (basprim) i još jedna nepoznati basprimaš

deronjski primaš **Antonije Jovanović Tona** kako bi se pridružio njegovom orkestru. Svojim virtuoznim sviranjom na čelu je obogatio zvuk orkestra. Od 1938. godine Veliki Miloš svira u orkestru **Miše Nikolića** u Bačkoj Palanki u restoranu „Kasina“. Početak rata Miloš Veliki dočekiva u Beogradu ko vojnik artiljerac. Raspadom Kraljevine Jugoslavije biva mobilisan u mađarsku vojsku. Saveznici ga odvode u zarobljeništvo u Rusiju. Pruživši dokaze kako je prinudno mobilisan, 1944. godine ga puštaje kući.

Značajni događaji u Milošovom životu su 1947. godina, kad se oženio (supruga **Ruža**), imo je dvoje dice **Ljiljanu** i **Stevana**, te 1952. godina, kad se s porodicom doseljava u Suboticu. Tad počinje njegova saradnja s **Jovicom Jovanovićom** (violinistom) i počimaje radit po subotičkim lokalima ko što su „Belo jagnje” i „Spartak”. Prvog maja 1962. godine se stvara čuveni orkestar koji je tad počo svirat u kafani „Spartak”: **Pavle Nikolić** (violina), **Miloš Mali Jovanović** (basprim I), **Vlada Nikolić** (basprim II), **Miloš Veliki Nikolić** (čelo), **Nikolić Aleksandar Šandor** (kontra) i **Nikolić Gavro Zurko** (bas). Svoje muzičko znanje su nadograđivali kod Tumbas Pere Haje. Kad su ji muzičari iz berlinske filharmonije čuli kako na tamburama zvuči „Seviljski berberin”, „Travijata”, „Karmen”, „Štraus”, „Tvist” nisu mogli povirovat kako se svi ti žanrovi muzike mogu svirat na „takim” instrumentima.

Zvonko Bogdan, pivač, kompozitor i pisac tekstova je svoju pivačku karijeru počo upravo sa Velikim Milošom. On je jedan od ritki kompozitora koji je opivo velike romske muzičare. U svojoj pismi „Ne mogu se tačno sitit lita“ on izmed ostalo kaže:

„Subotice na severu Bačke
ti si srce pisme bunjevačke.
Mnoge tvoje zore behu plave
slušajući tamburaše prave.
Za kafanu „Spartak” svi su znali
svira Miloš Veliki i Mali.
Zauvek su cageri im stali
Beše Miloš Veliki i Mali”

Veliki Miloš se razbolio 1977. godine i tad pristaje svirat. Umro je 13. marta 1979. godine u Subotici. Kako svidoče zapisi i sićanja iz vrimena njegovog života i muziciranja, posto je u muzičkim krugovima za života legedna o kojo se divani i piše.

(nastavlja se)

T. B.

Izvor: *Časopis za književnost, umetnost i kulturu „Rukovet“, broj 7-8-9, godište XLIII, str. 38*

SEVER BAČKE SE DIČI IZUZETNOM TRADICIJOM PROMOCIJE SPORTA

Od Špeara do Štefaneka

U Subotici su po šezdeseti put proglašeni najbolji sportisti u tradicionalnoj akciji „Sportista godine Subotice“, u zajedničkoj saradnji lokalne samouprave, Sportskog saveza Subotice i „Subotičkih novina“ gde je akcija i rođena 1961. godine. Najvrednija priznanja za 2020. godinu zaslužili su **Davor Štefanek** (seniori), **Nina Šabić** (juniori), **Filip Kulić** (pioniri) i **Tenis klub Spartak** (Sportski kolektivi).

Godine 1961. prvi put je realizovana ideja da se posebnim nagradama u Subotici vridnuju sportski uspisi, a tad je za najboljeg proglašen **Nikola Špear**, dični teniser, kasnije vridan trener i sportski radnik, izabran je za prvog najboljeg sportistu Subotice. Kroz ovu akciju prodefilovo je velik broj sportista, a rekorder je Davor Štefanek, rvač Spartaka, koji je osmi put zaslužio prilazni pehar, sad i na odlasku u sportsku penziju.

Davor Štefanek, osmi put najbolji sportista u Subotici

– Izvanredna mi je čast što se opraštam sa ovim priznanjem i što sam rekorder po broju trofeja među najboljim sportistima Subotice. Moglo je to biti i bolje, deo karijere kada sam osvajao medalje sa Prvenstva sveta i Prvenstva Evrope sam bio u Proleteru iz Zrenjanina, ali sam i tamo bio najbolji sportista. I Subotica i Zrenjanin, odnosno i Spartak i Proleter su bili uz mene, oni su me podigli kao sportistu. Najdraže mi je, ipak, kada sam prvi u svojem gradu, to ima neku posebnu težinu – prokomentariso je Štefanek vist da je po osmi put izabran za najboljeg u Subotici.

Najbolji junior Subotice Nina

NAGRAĐENI SPORTISTI I KLUBOVI

Rang-lista najbolji seniora: 1. Davor Štefanek (rvanje), 2. Kristijan Juhas (tenis), 3. Tamaš Kajdoči (dizanje tegova), 4. Lazar Tufegdžić (fudbal), 5. Violeta Slović (fudbal), 6. Stefan Kostadinović (stoni tenis),7. Leona Rogić (umetničko klizanje), 8. Nikolina Radaković (dizanje tegova), 9. Jovica Spajić (ultramaraton), 10. Sebastijan Nađ (rvanje).

Rang-lista najbolji juniora: 1. Nina Šabić (gimnastika), 2. Nikolina Đorđević (veslanje), 3. Mark Perčić (biciklizam), 4. Lazar Milićević (tenis), 5. Kristina Boja (jedrenje), 6. Nora Bognar (sportsko penjanje), 7. Patrik Heder (dizanje tegova), 8. Marko Kopunović (rvanje), 9. Petra Čajkaš (plivanje), 10. Aleksa Đurasović (fudbal) i Maksim Puškar (atletika).

Rang-lista najbolji pionira: 1. Filip Kulić (gimnastika), 2. Mateja Borojević (džudo), 3. Nenad Zakić (jedrenje), 4. Jana Mut (plivanje), 5. Aleksandra Saulić (dizanje tegova), 6. Sergej Čipak (veslanje), 7. Mateja Pižurica (boks), 8. Nikolina Perčić (biciklizam), 9. Nebojša Obradović (rvanje), 10. Marija Rajić (fudbal).

Rang-lista najbolji klubova: 1. Tenis klub Spartak, 2. Ženski fudbalski klub Spartak, 3. Klub dizača tegova Spartak.

Posebna priznanja klubovima i sportistima koji su u 2020. godini obilužili vridne jubileje, odnosno onima koji su se istakli značajnim rezultatima, uručio je dr Balint Pastor, pridsidnik Skupštine Subotice, a zaslužili su ji Veslački klub Palić, Muški odbojkaški klub Spartak, Ženski fudbalski klub Spartak, Stonoteniski klub Spartak, Edvard Kirbus, Ištvan Priboj, Veljko Gligorić i Andrej Barna.

Šabić, gimnastičarka Sokolskog društva Spartak, koja je prošle godine bila najbolja u konkurenciji pionira, a i ova nagrada pokaziva pravi razvoj karijere.

– Prvo mesto na izboru za sportistu godine Subotice u juniorskoj kategoriji me je posebno iznenadilo i obradovalo. Moj trud i rad su se isplatili, a veliki rezultati i talent prepoznali. Motivacija za dalje i bolje mi ne nedostaje. Nakon ovih dostignuća moja volja i želja za još boljim rezultatima još više rastu – radosna je Nina posli vridnog priznanja kojim zaključiva 2020. godinu.

Iz Gimnastičkog društva Partizan stiže **Filip Kulić**, najbolji kod pionira. On je u 2020. godini imao niz izazova, pauziro je, ko i svi, tokom vanrednog stanja, posli misec dana dodatno zbog loma ruke, al se uspio sustignit i opet bit lider u svojoj kategoriji u Srbiji.

– Drago mi je što sam opet proglašen za najboljeg u Subotici u mojoj kategoriji, jer je konkurencija bila jaka. Imam sada opet mnogo motiva za rad, te da se pripremam za Olimpijadu mladih 2022. godine – kazo je Kulić.

Tenis klub Spartak je najbolji teniski klub na rang-listi Teniskog saveza Srbije, stigla je pokrajinska nagrada „Jovan Mikić Spartak", a i žiri sastavljen od prithodni dobitnika priznanja „Sportista godine Subotice" nije imo dileme.

– Bili smo 2019. godine brojčano uspešniji po broju, imali smo najbolje ekipe juniora i juniorki, seniora i seniorki, ove „samo" seniorsku ekipnu. No, do titule je bilo teže doći, jer je zbog korona virusa veliki deo igrača koji su između 100. i 300. mesta na svetu ostali u Srbiji i igrali za naše rivale. Možda smo malo razmažena nacija što se tiče tenisa, ali, verujte, nija mala stvar biti među 100, 200 ili 300 na svetu, i to u tenisu. U Zvezdi je jedan Viktor Troicki bio druga tabla, prvi je bio Petrović, 146. na svetu. Niš je imao „legionarsku" ekipu, Milojević 130. na svetu, Krstin je bio druga tabla, treći igrač iz Bugarske. I sve su njih uspela da pobede naša deca. Seniorke su bile „tek treće". Kristijan Juhas je prvi put stigao do seniora, i već je odmah bio seniorski prvak države, Lazar Milićević je najbolji junior Srbije – ponosan je **Milan Vučković**, pridsidnik Tenis kluba Spartak.

Nuz poštivanje svi epidemiološki mira nagrade su uručene za po troje najbolji, dok će ostalima bit uručene naknadno. Nagrade su najboljima uručivali **Atila Kikić**, pridsidnik Skupštine Sportskog saveza Subotice, **Sreten Damnjanović**, pridsidnik Sportskog saveza Subotice, **Nataša Aleksić**, članica Gradskog vića Subotice zadužena za sport i omladinu, **Nikola Stantić**, urednik sportske rubrike u „Subotičkim novinama", **Balint Pastor**, pridsidnik Skupštine Subotice, dok je prilazne pehare najboljima uručio **Stevan Bakić**, gradonačelnik Subotice.

– Najviše pohvala zaslužuju svakako Tenis klub Spartak, najbolji sportski kolektiv, i po osmi put najbolji sportista Subotice Davor Štefanek. Naš sjajni rvač, naš svetski prvak i olimpijski pobednik se oprašta od takmičarske karijere, a verovatno nema boljeg načina da mu se Subotica oduži za sve radosti koje nam je priredio i da mu poželi sreću u daljem sportskom radu, od priznanja „Sportista godine" – kazo je Bakić i obećo dalju pomoć lokalne samouprave u cilju afirmacije subotičkog sporta i poboljšanje uslova kroz sportsku infrastrukturu.

N. S.

ŽIVOT NUZ RAČUNAR JE ŠTOGOD NA ŠTA SMO SE VEĆ NAVIKLI

Zdravije je stojat

Ako priviše sidite, rizikujete svoje zdravlje i ovo uopšte nije šala. Ljudi koji teže nepristano sidit duže vrime prolaze kroz zdravstvene probleme poput bolesti srca, dijabetesa i rizikuju ranu smrt. Štaviše, ako duže sidite, jedva sagorivate kalorije, što dovodi do povećanja tilesne težine i gojaznosti.

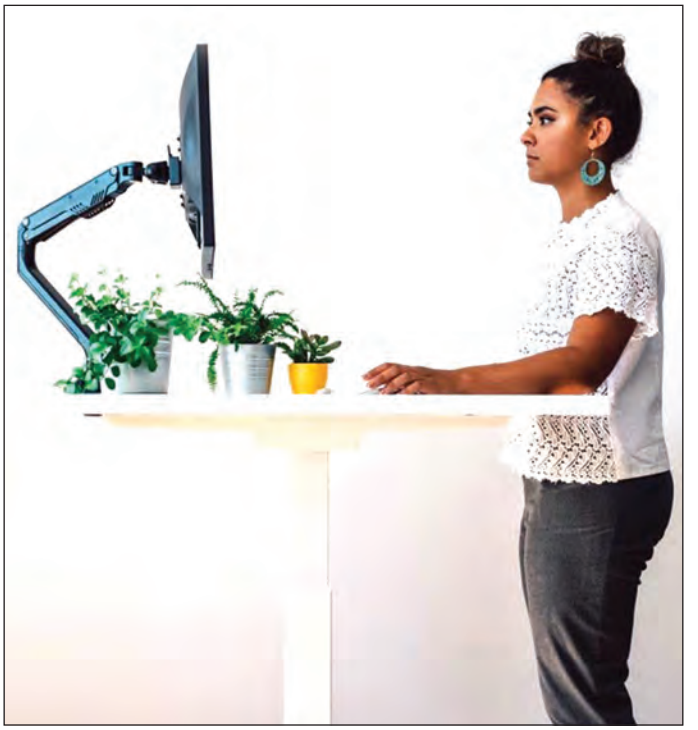

Većina kancelarijski radnika prolazi kroz ovaj problem, jel se od nji očekiva da side većinu vrimena u jednom danu. Stoga je koncept stojećeg astala uveden posli razumivanja njegovi različiti pridnosti.

Astal koji stoji nije samo stolić koji vam omogućava udoban rad dok stojite. Nije vam obezbiđena nijedna stolica za sidenje i rad, kad imate ovaki astal za poso. Postoji nikoliko verzija takog astala i oni su podesivi. Visina radnog astala mož se prominit tako u slučaju ako su radnici umorni od dužeg stajanja, mož se prilagodit radni astal, prinet stolica, sist i nastavit s radom, kako bi posli nikoliko minuta ponovo usto.

Iako nije bilo puno istraživanja o ovakim astalima, dokazano je kako, ako koristite ovaki astal, uočavate impresivne zdravstvene beneficije koje dovode do povećane produktivnosti na poslu.

Nikoliko je zdravstveni blagodeti upotribe stojaćeg astala, od koji je sedam navedeno u nastavku:

Što više stojite, manje kilograma dobijate, klonite se gojaznosti – Nema sumnje kako tribate vežbat kako biste smršali, al ako ne sidite dugo, nećete se dodatno ugojit, el postat gojazni.

Astal koji je stojeći omogućava vam spuštanje nivoa šećera u krvi

na normalu – studija je dokazala kako oni koji stoje el šetaje posli svaki 30 minuta imaje smanjen nivo šećera u krvi.

Manje je šansi za razvijanje bolesti srca – studija je pokazala kako vozači iz autobusa koji su stali čitav dan nisu prolazili kroz bolesti srca, al njeve kolege koje su zauzimale vozačka mista bile su sklonije takim problemima.

Ako imate problem s bolovima u leđima, stojeći astali su sve što vam triba – svaki pojedinac prolazi kroz problem bolova u leđima, al u trenutku kada je izložen upotribi stojeći astala, osića se ositno bolje. Više puta je sprovedena studija koja je dokazala ovu činjenicu.

Vaše raspoloženje, ko i nivo energije, pojačava se ako koristite stojeće stolove – sprovedeno je sedmonediljno istraživanje kako bi se saznalo kako stres utiče na ljude koji side cili dan na poslu. Otkriveno je kako su oni koji su radili koristeć stojeće astale snizili osićaj umora i nisu zapazili veći stres kod sebe; raspoloženje grupe je ostalo pozitivno i nivo energije je bio prilično impresivan.

Vaša produktivnost se povećava ako koristite stojeći astal – apsolutno nema negativni efekata od upotribe stojeći astala; u stvari, primećeno je kako se produktivnost pojedinca povećava što više stojite i radite.

Kaže se kako ljudi koji stoje više, žive duže – to nije štogod što mi kažemo; ovo je štogod što kažu istraživanja.

T. K. M.

PRIDSTAVLJAMO BILJKU ZVUČNOG IMENA, AL I VELIKE KORISTI

Kraljevska trava

U ovom broju „Bunjevački novina" pridstavljamo biljku petrovac (Agrimonia eupatoria-Agrimonia odorata). Po narodnim imenima je pronalazimo pod nazivima ranjenik, kostolom, trava od posika, kraljevska trava. Zadnje ime nam kaziva o kakoj je veličanstvenoj biljki rič.

Petrovac je biljka iz porodice ruža. Zdravo je rasprostranjen u Evropi i na Balkanu, a najčešće se pronalazi u brdsko-planinskim pridelima.

Još su stari Egipćani znali za ovu biljku, Grci su je koristili ko lik za bolesti oka. U Rimu je Plinije, prirodnjak i pisac, smatro petrovac „biljom kneževe vlasti". Voli suva i osunčana mista, ko što su mista nuz listopadne šume, šikare, livade i polja.

Stabljika je nerazgranata, izrasta iz prizemni listova i dostiže visinu do 1 metra. Čitava biljka je pokrivena dlačicama, cvatovi su petodilni, žute boje (slično divizmi), sakupljeni na vrhu stabljike u grozdove. Cvata od maja do avgusta.

Skuplja se za likovite svrhe cio nadzemni dio za vrime samog cvatanja. Petrovac je tipična taninska biljka. Sem tanina sadrži nikotinsku, stearinsku i palmitinsku kiselinu, flavonoide, gorke materije (amara), etarska ulja, vitamine C, B, K. Ko taki, koristi se kod proliva-dijareje, unutrašnji krvarenja i za ispiranje usta (oni koji tušta pivaje i drže govore tribali bi često čajom od petrovca ispirat usta). Dobra je za smirenje crivni grčova, pomaže kod upale mokraćni putova i problema kod mokrenja. Listovi petrovca su dobri kod malokrvnosti i rana, s uspihom se koriste kod reume, krstobolje, kod problema s varenjom i kod obolenja slezine. Koristi se dnevno do 2 šolje čaja. Niki narodi je koriste kod ličenja kožni bolesti-alergija i mladalački bubuljice. Eksperimenti na životinjama su pokazali antitumorsko dejstvo petrovca, pa se u narodnoj medicini koristi kod cista na crivima, polipa na crivima, ko i kod mioma materice, jajnika i ranica u ginekologiji.

Tribali bismo se potrudit bar jedared godišnje pripravit kupku od čaja od petrovca. Dicu koja imaje ekceme po koži tribalo bi svakodnevno okupat u vodi koju je dodat čaj od petrovca. Ako se čaj od petrovca pije jedno vrime 2-3 miseca, nuz savit doktora 3x1 šolja na dan dolazi do izličenja proširenog srca. Mast od petrovca se priporučiva kod prošireni vena, rana na potkolinici... slično se koristi ko mast od nevena.

Za ličenje bolesti jetre i slezine koristi se mišavina petrovca, ivanjskog cvića i lazarkinje. Pije se ujtru jedna šolja na prazan želudac i još 2 šolje u toku dana, u gutljajima.

Pripravlja se tako što se uzme 1 puna mala kašika i prilije sa 2 decilitra vrile vode, ostavi se nek 5-10 minuta odstoji i tako pije.

„Univerzalni čaj" se pripravlja tako što se supena kašika petrovca prilije s 2 decilitra ključale vode, poklopi, pa ostavi nek stoji 30 minuta. Procidi se i pije nezaslađen 3 puta dnevno, uvik friško pripravljen.

Mogu se mećat i obloge od jakog šaja od petrovca u koji se natopi gaza, el krpa, pa se tim oblažu upalna mista nikoliko puti na dan.

Petrovac uglavnom nema neželjeni efekat, a ako se pritira s upotribom, mož dovest do zatvora, el tegobe u varenju rane.

Pripravila:
Eva Kovač Pečkai

KAKO PRAVILNO ORIZIVAT LIŠNJAK – PRVI DIO TEKSTA

Dobro orizivanje – dobar rod

Od pravilnog orizivanja lišnjaka zavise kvalitet plodova i rodnost, a time se ostvariva i šansa za veće prinose. Osim zimske, triba obavit i dvi zelene rizidbe lišnjaka: krajom maja i krajom juna - početkom jula.

Lišnjak zahtiva piskovito i rastresito zemljište s dosta humusa. Ne odgovaraje mu teška i zbijena zemljišta s visokom podzemnom vodom. Ima velike zahtive za vodom i triba mu od maja do kraja vegetacije obezbedit minimum 600 litara vode po stablu/žbunu. Ova količina vode obezbeđiva dobro nalivanje plodova i formiranje rodni pupoljaka za narednu godinu. Najbolji prinos daje kontrolisani žbun s tri do sedam stabala.

Ova biljna vrsta voli svitlost i mož se gajit ko žbun el ko stablašica. Od izbora sistema gajenja zavisiće i način rizidbe. Inače, rizidba utiče na početnu rodnost, visinu prinosa, kvalitet plodova, ujednačenost i redovnu rodnost, vitalnost i dugovičnost biljke.

Različiti sistem gajenja

Rizidbom se utiče na opšti razvoj i veličinu lisne površine, reguliše se formiranje i održavanje najprikladnijeg oblika krune za što bolju osvitljenost formirane mase i usklađiva s ostalim neophodnim uslovima za efikasnu fotosintezu.

Kad je jednaka dužina rodni grančica, bolje su osvitljene i one donose dva do tri puta veći rod neg one grančice koje su zasinjene.

U gustim neosvitljenim krunama, zasinjena lisna masa troši više akumulirani organski materija za održavanje osnovni životni procesa neg što mož stvorit. Rizidbom se ograničava broj novi prirasta svođenjom skeletnog drveta na neophodni minimum i sve stvorene količine materija usmiravaje se u izgradnju plodova i formiranje novi cvatni pupoljaka za slideću godinu.

Formiranje stablašica lišnjaka

Formiranje stablašica se sastoji u prikraćivanju sadnica na 50 do 80 centimetara. U narednoj vegetaciji na mistu prikraćivanja izrasta veći broj litorasta.

Prilikom rizidbe ostavljaje se tri do četri litorasta, a svi ostali se uklanjaje.

Važno je napomenit kako prilikom odabira litorasta za ostavljanje triba vodit računa o njevom položaju u odnosu na sadnicu i birat što širi ugao izmed položaja litorasta.

Rastojanje izmed litorasta triba bit minimalno 15-20 centimetara. Uklanjanje suvišni litorasta mož se obavljat i u toku zelene rizidbe kako bi sve hranljive materije bile dostupne samo odabranim mladarima. Odabrane litoraste triba skratit maksimalno za jednu trećinu dužine kako bi se iniciralo razgranjavanje.

Na svakom od ovi litorasta formiraje se tri do četri sekundarne grane. Prilikom izbora sekundarni grana triba vodit računa i o njevom položaju i udaljenosti jedne od druge, kako ne bi došlo do njevog priklapanja i kasnijeg zasinjivanja. Prva sekundarna grana bi tribala bit na visini od 30 centimetara osnove ostavljenog litorasta, a slideća na 50 centimetara od prve.

Formiranje žbunova lišnjaka

Formiranje žbuna započima prikraćivanjom sadnice za visinu 20-30 centimetara. U toku vegetacije dolazi do razvijanja izdanaka iz korena. Po jednom sadnom mistu ostavlja se tri do četri, maksimalno pet izdanaka.

Odabrani izdanci se malo prikrate u cilju boljeg razgranavanja. Svako prijako prikraćivanje dovodi do naglog bujanja i bespotribnog trošenja hranljivi materija.

Rizidba mladi stabala ima za cilj pravilno oblikovanje uzgojnog oblika, pravilno grananje i dobijanje što većeg broja sekundarni i tercijarni grančica. Sastoji se u proriđivanju litorasta i uklanjanju oni koji se nalaze u unutrašnjosti kako bi se dobilo maksimalno osvitljenje, jel svitlost utiče na brže formiranje cvatni pupoljaka. Osvitljene grančice daju dva do tri puta veći prinos.

Postupak rizidbe lišnjaka

Sistem krune triba obrazovat u obliku trostablašice – tri grane polaze s jednog mista. U proliće prve godine posli sadnje sadnice se skraćivaje na dužinu 30 centimetara iznad zemlje s ciljom pospišivanja izbijanja dva do tri izdanaka koji će činit budući oblik krune za formiranje trostablašice. U drugoj godini posli sadnje obavlja se izbor najbolje sekundarne grane, koja prati dalji rast, a izdanke je potribno skraćivat i ujednačit do visine rasta. U narednim godinama uklanjaje se suvišne grane.

Pri rizidbi posebno triba vodit računa o površini prisika stabla i njegovom zaprašivanju. Velike prisike triba obavezno dezinfikovat i zalivat kalemarskim voskom. Dezinfekciju triba obavit kalemarskim priparatima na bazi bakra. Zelenom rizidbom lišnjaku se ne nanose veće rane na mistu orizivanja, a značajno se doprinosi stvaranju povoljnog mikroklimata unutar krošnje/žbuna. Obavlja se na bujnim voćkama el bujnim rodnim granama. Zelenom rizidbom se odstranjiva nekorisno lišće na dilovima krošnje, uklanjaje se izdanci koji imaje položaj vodopija el rastu prema unutrašnjosti i nuz vrvove primarni i sekundarni grana.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
savitodavac PSS Subotica

Horoskop za januar

Poso: Rezultati kojima težite neće izostat u ovom periodu, al se morate potrudit kako bi do nji došli na način koji drugima neće naškodit. Imaćete i niz prilika za proširivanje kruga poslovni poznanstava.
Ljubav: Ne odlažite ono što ste obećali voljenoj osobi, jel bi vas u suprotnom zauzetost mogla koštat podrške i razumivanja.
Zdravlje: Stabilno.

Poso: Iako ste sigurni u ono što radite, imaćete problema u određivanju prioriteta uslid nepridviđeni obrta na poslovnom planu. Posvetite vrimena i obavezama koje čekaje već duže vrime kako bi bile privedene kraju.
Ljubav: Prid vama je period harmonije, u kojim, međutim, morate unet i iskrene želje kako bi potrajala.
Zdravlje: Ositljivost na promine vrimenski prilika.

Poso: Imate planove koji su prilično ambiciozni i u kojima vidite ostvarenje svoji ambicija, imajte na umu i to kako vam za velika dila triba i pomoć veliki ljudi, jel ćete se pričesto nać u ulozi Sizifa želeć sve uradit sami.
Ljubav: Sitne nesuglasice mogle bi vam pokvarit inače prijatne zajedničke trenutke, potražite uzroke zbog čega se to dešava.
Zdravlje: Čest nedostatak energije.

Poso: Za vas bi se mogle nać samo riči pofale, međutim, rezultati vam nisu tako dobri koliko se trudite kako bi do nji došli. Planete će vam otežavat sve poslovne aktivnosti u narednom periodu, pa stoga ne očekivajte uvik ono što ste zamislili.
Ljubav: Treća osoba bi svojim zlonamirnim glasinama mogla narušit sklad u vašoj vezi, pristupite ovom problemu s dosta strpljenja.
Zdravlje: Problemi s krvnim pritiskom.

Poso: Oko sebe ste okupili ljude od povirenja i dobar tim, međutim, postoji opasnost kako neće bit usklađeni svi aspekti delovanja i to bi vas moglo razočarat. Rezultati koje ćete postignit zavise upravo od tog.
Ljubav: Krase vas mnoge pozitivne osobine, al to nije uvik dovoljno kako bi u privatnom životu našli sriću.
Zdravlje: Izbegavajte stres i nepotribne rasprave.

Poso: Ulažete velike napore kako bi dokazali i sebi i drugima kako ste u stanju uvatit se u koštac s izazovima koji su prid vama. To samo po sebi nije problem, nit ima bilo čega lošeg u tome, al vas mož odvest u krajnost dokazivanja po svaku cinu.
Ljubav: Novi početak je na vidiku.
Zdravlje: Dobro.

Poso: Iako će vam se uglavnom činit kako gospodarite situacijom, biće i niz situacija u kojima nećete imat sve konce u svojim rukama. Što bi moglo negativno uticat na vaše samopouzdanje ako ne budete učili na poukama iz taki iskustava.
Ljubav: Virujete kako med vama i voljenom osobom nema nerišeni pitanja, al pokazaće se kako je to loša procina.
Zdravlje: Bolovi u leđima.

Poso: Dolaze vam dani u kojima ćete morat pokazat kako ste vridni poštivanja vaši kolega. To će značit i odricanje od određeni navika koje ste vrimenom stekli, a koje će vas sad samo sputavat i otežavat vam poso.
Ljubav: Planovi koje ste imali s voljenom osobom mogli bi se izjalovit zbog neodlučnosti kojoj ste podlegli u poslidnje vrime.
Zdravlje: Slab apetit.

Poso: Ostvarićete značajne uspihe u narednom periodu, međutim, ne i sve čemu ste se nadali. Planete vam nisu naklonjene i uslovi rada neće bit idealni. Ipak, upornost i požrtvovanost mogu dosta nadoknadit.
Ljubav: Ne želeć razgovarat o manje prijatnim stvarima u vašoj vezi sičete sebi granu na kojoj sidite.
Zdravlje: Čuvajte se neumirenosti u ilu i piću.

Poso: Uporni ste u želji kako bi ostvarili sve svoje planove, al položaji planeta vam trenutno nisu naklonjeni i sigurno ćete doživit i po koje razočarenje na poslovnom planu. U ovom periodu izbigavajte značajnije pozajmice i investicije.
Ljubav: Dilite i dobro i loše s voljenom osobom, al se i nuz tog oko niki stvari ne možete usaglasit.
Zdravlje: Bolovi u nogama.

Poso: Zbog vaše upornosti kako bi po svaku cinu ostvarili svoje ciljove, drugi ljudi bi mogli imat poslidice. Potrudite se nek ne ugrozite tuđe interese želeć ostvarit svoje.
Ljubav: Potrudite se nać više slobodnog vrimena za vas i voljenu osobu u narednom periodu.
Zdravlje: Loša cirkulacija.

Poso: Ne volite dokazivanje ni razmićanje svojim rezultatima, al upravo to vas sputava kako bi napridovali, jel prvi umanjivate svoje uspihe i time drugima dajete prostora kako bi zauzeli vaše misto.
Ljubav: Čeka vas dosta prijatni trenutaka s voljenom osobom, planete su vam više neg naklonjene.
Zdravlje: Bolovi u stopalima.

T. K. M.

Marija Bošnjak

O božićnim običajima kod Bunjevaca – Božićna čarolija –

Krajom godine u prostorijama škule „Gaudeamus" održana je radionica naminjena dici, a koja im je donela nova saznanja o božićnim običajima, te ji podsitila na sve one dilove tradicije koji su specifični kod Bunjevaca za Božić.

„Bunjevački omladinski centar" je pripravio niz zanimljivi sadržaja, a najveće interesovanje bilo je za pridstavljanje božićnjaka. O njemu je lipo divanila **Marija Bošnjak** iz UG „Bunjevačka vila" iz Male Bosne. Ona je i pokazala kako se pravi Božićnjak, kako se prave figurice, objasnila je i zašto je ovo važno za Bunjevce i zašto se baš oni diče ovom specifičnošću.

U skladu s epidemiološkom situacijom cila radionica je bila snimljena, pa su dica mogla kod kuće, lagano, nuz pratnju i podršku roditelja, sama pripravit važan element na božićnoj trpezi kod Bunjevaca – božićnjak.

N. S.

ADVENT
2020.